

R E S O L V T I O.

Filij pro Parentum peccatis: & serui pro peccatis Dominorum puniuntur: non vt persona in se considerata, sed quatenus aliorum res: non æternaliter, nec spiritualiter: sed temporaliter, & corporaliter tantum.

R E S P O N D E O dicendum, q̄ cum quæstio sit: Vtrum quantum ad pœnam filij puniantur pro parentibus, possumus Primo multipliciter distinguere de pœna. Secundo multipliciter distinguere de modo infligēdi pœnam. Tertio multipliciter distinguere de intentione, propter quā infligitur pœna. Quarto poterit etiam fieri distinctio de ipsis infligentibus pœnam.

Propter primum sciendum, q̄ cum homo sit compositus ex duplici substantia: corporali, & spiritali, erit vna distinctio de pœna, q̄ quædam est corporalis, quædam spiritalis. Rursus: cum substantia spiritalis, ex qua cõponitur homo, cuiusmodi est anima rationalis, sit immortalis, & ex hoc aliquid participet de æternitate: & corpus sit mortale, & ex hoc sit temporale, dū est in via, & ante resurrectionem: quia post resurrectionē erit indissolubile, & immortale, & ex hoc aliquid participabit de æternitate, oportet fieri aliam distinctionem de pœna, non solum quantū ad animā, sed etiam quātum ad corpus, videlicet, q̄ aliqua pœna est temporalis, & aliqua æterna. Tertio his omnibus addendum est, q̄ homo potest puniri, vel quantum ad seipsum, vel quantum ad ea, quæ habet: & ea, quæ habet, possunt reduci ad triplex genus: quia vel sunt personæ coniunctæ, vt filij, vxor, & cognati: vel sunt personæ subiectæ, vt serui, qui sunt subiecti Domino, & qui sunt in Regno sunt subiecti Regi. Vel tertio res sunt, vt possessæ, cuiusmodi sunt domus, agri, vineæ, & nummisina, & animalia. In omnibus autem his potest quis puniri, & pœnam recipere. Nec curandum est de hac trimembri distinctione, quod aliquid pertinens ad vnum membrum possit adaptari ad aliud membrum: quia filij, & vxor sunt personæ coniunctæ, & etiam subiectæ sunt, & seruus est persona subiecta, & est res possessa, de his ergo nō est curandū: quia non variant propositū.

Viso quomodo potest multipliciter distinguere de pœna; vidēdum est, quomodo potest distinguere de modo infligēdi pœnam. Potest enim talis modus esse multiplex: directē, & indirectē. Homo enim directē occidit corpus, & infert pœnam corporalem. Indirectē autem separat animam, quæ est quid spirituale. Sic etiam modus infligēdi pœnam potest esse mediatus, vel immediatus: quia homo immediatē mouet sensum, qui est quid organicū, & mouet intellectum, qui est quid immateriale, & non organicum. Sic etiam modus infligēdi pœnam potest aliter distinguere: quia aliquando fit effectiue, aliquando permissiue.

Postquā distinximus de pœna, & de modo infligēdi pœnā; possumus distinguere de intentione, secundum quam infligitur pœna. Nam aliquando infligitur pœna propter punitiōem, vt puniatur

A patiens: aliquando propter correctionē, vt patiens corrigatur: aliquando infligitur propter tentationē, vt tentetur, & accipiatur experimentū, & probatio de passo, sicut accipitur experimentum, & probatio de auro per ignē. Ipse etiam inferēs pœna, & affligēs potest esse Deus, vel aliqua rationalis creatura, vt Angelus, vel homo. Et licet fortē nō indigeamus omnibus istis distinctionibus, bonum est tamen eas enarrasse: quia quæ non valēt ad quæstionem vnā, possunt valere ad aliam.

Cum ergo quæritur: Vtrum peccata aliorum Parentū redundant in filios, & quomodo redundant: Vtrum quantū ad culpam, vel quantū ad pœnam, vel quantū ad vtrunq; Quæstio sic proposita præsupponit de originali peccato, q̄ illud redūdat, & quærit de alijs peccatis tā Adē, quā aliorū, vel specialiter quærit de peccatis proximorū Parentū: quia Deus specialiter comminatur per Scripturam sacram de proximis parētibus, quod est visitans iniquitatem in filijs in tertiam, &c. Et ideo videtur quæstio esse determinanda de proximis parentibus: Vtrum actualia peccata eorum redundant in filios.

Ad hanc autem quæstionem dici potest, q̄ vel hoc intelligitur generaliter, & semper, & sic nō videmus, q̄ filijs semper imponatur pœna pro peccatis parētum, & proximorum: sed si intelligatur specialiter, & aliquando: aut intelligitur hoc effectiue, aut permissiue: si effectiue, aut hoc intelligitur de pœna spiritali, aut corporali: si de pœna spiritali, sic peccata parētum proximorum, vel etiā

C quorūcūq; excepto primo peccato Adē, directē nō redundant in filios. Ideo Ezech. dicitur: Quid est, q̄ inter vos parabolam vertitis in prouerbiū? Patres comederunt, &c. Ad quod respondet Dominus: Eccc omnes animæ meæ sunt, vt anima patris: & anima filij mea est: anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Ita, q̄ quantum ad pœnam spiritalē, & quantum ad pœnam animæ, directē loquendo, filius non portabit iniquitatem patris, nec è conuerso. Sed si nos loquamur de pœna corporali: aut loquimur de tali pœna tēporali, aut de æterna. Nam corpora damnatorum post resurrectionē in æternum cruciabuntur, & ibunt in ignē æternum. Tali ergo pœna non infligentur filij pro peccatis parentum, sed solum pro peccatis proprijs: sed si loquamur de pœna corporali temporali, non solum filij pro peccatis parentum, sicut filij Sodomorū mortui sunt pro peccatis parentum, vt habetur Genes. sed etiam populus pro peccato Regis punitus est corporaliter, & temporaliter, vt habetur 2. Regum.

D Dicemus ergo, quod filij, vel alia personæ subiectæ alicui, vt Serui subijciuntur Domino, & Populus Regi, vel etiam personæ coniunctæ possunt considerari dupliciter: vel, vt sunt quædam personæ in se, & sic nihil esset, vel nulla punitio esset inferre pœnam vni pro alio: vel possunt considerari tales personæ, vt sunt quædam res alterius, secundum quem modum pœnæ earum redundant in alterum: quia filius, vt est quædam res patris, pœna eius redundat in patrem, & affligitur pater ex afflictione filij: & quod dictum est de

Ezech. 18.

Gen. 19.

2. Reg. vii.

Pater pro filio, & filij pro patre, & alia personæ subiectæ alteri, quomodo puniantur.

est de filio respectu patris, ueritatem habet de quibuscunque personis subiectis, uel coniunctis, non, ut sunt quædam personæ in se, sed ut sunt quædam res alterius, possunt puniri non spiritualiter directè, nec æternaliter, sed temporaliter, & corporaliter pro peccato alterius, puta pœna, uel afflictio talium personarum est pœna, & afflictio alterius. quia pœna filij est pœna patris Serui Domini: & pœna populorum pœna Regis. Credibile tamen est, quod Deus nunquã ista mala infligeret, uel permetteret infligi pro peccatis alicuius alterius, uel aliquorum aliorum: nisi hoc esset in bonum sustinere illas pœnas. ut si paruui Sodomorum fuissent interfecti; credibile est, Deum hoc fecisse, uel permisisse pro bono eorum. quia melius erat eis in solo originali decedere, quàm uiuere, & super peccato originali peccata actualia cumulare.

§ap. cap. 4

Credendum est ergo, tunc paruulos illos translatos fuisse, ne malitia actualis ultra peccatum originale immutaret cor eorum. Et, quod dictum est de paruulis Sodomorum, potest intelligi de populo punito sub Rege David, quod fortè tunc tales puniti sunt, qui si superuixissent peiores futuri fuissent. Deus enim non in omnia, & nihil facit, uel permittit fieri nisi inde aliquod bonum eliciat, & si secundum Prophetã: Non est malum in ciuitate, quod Deus non faciat, intelligendum est de malo pœnæ, non de malo culpæ, quia ut supra habitum est, per Augustinum, nullus, Deo auctore, fit deterior. Malum ergo, quod facit Deus, non potest esse malum culpæ, sed malum pœnæ. tale est malum pœnæ nunquam facit Deus, nec permittit, nisi eliciat aliquod bonum, ut si tale malum pœnæ est pro peccato alterius, inde elicit bonum eius, qui affligitur per talem pœnam. Si uerò est propter peccatum proprium: inde elicit bonum iustitiæ, quia inde punitur ille, qui sic peccauit.

Malum culpæ à nobis: sed pœnæ à Deo. Hoc autem nunquã facit, aut permittit, quin inde eliciat aliquod bonum, saltem bonum iustitiæ.

Aduertendum autem, quod personæ aliquæ puniuntur pro peccato alterius, ut sunt res illius, sicut aliquæ res aliquando destruuntur, propter peccatum alicuius: Cum tamen illæ res sint tales, quod peccare non possint, ut aliqui commisit peccatum homicidij, & destruuntur domus eius, quæ non peccauerunt, nec peccare possunt.

Viso quomodo peccata parentum possunt redundare in filios, Deo hoc permittente, secundum quem modum peccata Parentum possunt redundare in filios, non solum quantum ad pœnam corporalem, sed etiam quantum ad spiritualẽ, & non solum quantum ad pœnam temporalem, sed etiam quantum ad pœnam æternam, & non solum quantum ad pœnam, sed etiam quantum ad culpam. Dicemus enim, quod sicut est de bonitate parentum quantum ad gratiam filiorum: Deo hoc faciente; Sic est de malitia parentum quantum ad culpam filiorum, Deo hoc permittente. Nam sicut propter bonitatem, & propter orationes parentum Deus dat multa bona filijs, aliquando spiritualia, aliquando temporalia, aliquando utrunque, sicut fecit bea-

to Nicolao, qui qualis futurus esset, quantum ad bona spiritualia propter orationes suorum parentum in ipso initio demonstrauit, de quo scribitur, quod quarta & sexta feria semel tantum mammas sugens tota die sic contentus stabat: & sicut sanctitas & orationes parentum eum iuuauerunt ad consequenda bona spiritualia. sic enim iuuauerunt ad possidendum bona temporalia. Et quod fit in filijs de bono bonitate parentum, Deo hoc faciente, potest de malo, etiam de malo culpæ fieri in filijs propter malitiam parentum, Deo hoc permittente. Nam quantum ad malum culpæ actualis nemo læditur, nisi à semetipso. Nam homo à malis parentibus genitus, si permittat eum Deus incidere in malum culpæ, fortè si habuisset parentes sanctos, & orauissent pro eo, Deus hoc non permisisset, sed supposuisset manum suam ne laboretur in mortale peccatum, quo lapsus nisi pœniteat punietur, non solum pœna corporali, uel temporali, sed æterna, & spirituali: & post resurrectionem patietur non solum pœnam æternam spiritualem, sed etiam pœnam æternam corporalem. Et per id, quod dictum est de pœna, à Deo inflicta filijs propter parentes, uel effectiue, uel permissiue; potest patere, quid dicendum sit de pœna inflicta ab homine, quia peccata parentum possunt esse sic horribilia, quod ab iustitia ab homine facta punientur filij quantum ad bona temporalia, quia depauperantur filij propter peccata parentum. Videtur etiam rationale, quod non sit parcendum malo particulari, si ex hoc uideat iudex rationabiliter, quod inde perueniat bonum publicum: & ideo in peccatis sceleratissimis si puniatur etiam filij corporaliter, ut ex hoc etiam audientes terreantur, & ex hoc oriatur inde bonum publicum, & cautela ad uitandum crimina scelerata, non uidemus contra rationem esse: Non tamen debet homo in talibus semper imitari Deum, quantum ad rem uolitam: ut semper uelimus illud, quod Deus uult, quia bonus filius non uult patrem mori, quem fortè Deus uult mori. Sed debemus nos semper conformare Deo, quantum ad modum uolendi. quia semper debemus illud uelle, prout rationabiliter nobis apparet, quod Deus uult nos uelle, quia nouit Deus omnia, quæ futura sunt, quæ non nouit homo. Et est Deus adeo omnipotens, quod non faceret mala pœnæ, nec permetteret mala culpæ, nisi ex quolibet tali malo eliceret aliquod bonum. Sed sic omnipotens non est homo. & ideo in miserendo, si hoc non repugnat bono publico, debemus semper imitari Deum. sed in pœnam infligendo, nisi appareat rationabilis causa, quare non debemus seueri esse, nec ad pœnam procedere, quia melius est nocentem dimittere, quàm innocentem condemnare.

Ad to Nicolao, qui qualis futurus esset, quantum ad bona spiritualia propter orationes suorum parentum in ipso initio demonstrauit, de quo scribitur, quod quarta & sexta feria semel tantum mammas sugens tota die sic contentus stabat: & sicut sanctitas & orationes parentum eum iuuauerunt ad consequenda bona spiritualia. sic enim iuuauerunt ad possidendum bona temporalia. Et quod fit in filijs de bono bonitate parentum, Deo hoc faciente, potest de malo, etiam de malo culpæ fieri in filijs propter malitiam parentum, Deo hoc permittente. Nam quantum ad malum culpæ actualis nemo læditur, nisi à semetipso. Nam homo à malis parentibus genitus, si permittat eum Deus incidere in malum culpæ, fortè si habuisset parentes sanctos, & orauissent pro eo, Deus hoc non permisisset, sed supposuisset manum suam ne laboretur in mortale peccatum, quo lapsus nisi pœniteat punietur, non solum pœna corporali, uel temporali, sed æterna, & spirituali: & post resurrectionem patietur non solum pœnam æternam spiritualem, sed etiam pœnam æternam corporalem. Et per id, quod dictum est de pœna, à Deo inflicta filijs propter parentes, uel effectiue, uel permissiue; potest patere, quid dicendum sit de pœna inflicta ab homine, quia peccata parentum possunt esse sic horribilia, quod ab iustitia ab homine facta punientur filij quantum ad bona temporalia, quia depauperantur filij propter peccata parentum. Videtur etiam rationale, quod non sit parcendum malo particulari, si ex hoc uideat iudex rationabiliter, quod inde perueniat bonum publicum: & ideo in peccatis sceleratissimis si puniatur etiam filij corporaliter, ut ex hoc etiam audientes terreantur, & ex hoc oriatur inde bonum publicum, & cautela ad uitandum crimina scelerata, non uidemus contra rationem esse: Non tamen debet homo in talibus semper imitari Deum, quantum ad rem uolitam: ut semper uelimus illud, quod Deus uult, quia bonus filius non uult patrem mori, quem fortè Deus uult mori. Sed debemus nos semper conformare Deo, quantum ad modum uolendi. quia semper debemus illud uelle, prout rationabiliter nobis apparet, quod Deus uult nos uelle, quia nouit Deus omnia, quæ futura sunt, quæ non nouit homo. Et est Deus adeo omnipotens, quod non faceret mala pœnæ, nec permetteret mala culpæ, nisi ex quolibet tali malo eliceret aliquod bonum. Sed sic omnipotens non est homo. & ideo in miserendo, si hoc non repugnat bono publico, debemus semper imitari Deum. sed in pœnam infligendo, nisi appareat rationabilis causa, quare non debemus seueri esse, nec ad pœnam procedere, quia melius est nocentem dimittere, quàm innocentem condemnare.

Possumus etiam super omnia hæc adaptare ad propositum, quæ supra diximus de pœna, quod aliquando infligitur propter punitionem: Aliquando propter correctionem: Aliquando Aegid. super ij. Sent. Si pro-

Possumus etiam super omnia hæc adaptare ad propositum, quæ supra diximus de pœna, quod aliquando infligitur propter punitionem: Aliquando propter correctionem: Aliquando

Aegid. super ij. Sent. Si pro-

Tob. 12. propter probationem, sicut fuit in Job, & in Tobias, propter quod dicit Tobias: Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Cum ergo quæritur, Vtrum propter peccata parentum possint affligi temporaliter filij, patet, quod propter nulla peccata, nec propria, nec parentum afflicti sunt Job, & Tobias: sed ut probarentur à Deo, & meliores fierent.

R E S P. A D A R G V M. Ad primum dicendum, quod Deus est uisitans iniquitatem patrum in tertiam &c. quia hoc est eo modo, quo dictum est.

Ad secundum dicendum, quod Deus infert pœnam corporalem, & temporalem filiis propter peccata parentum, & non solum filiis, sed alijs personis subiectis, uel coniunctis: dato, quod tales non peccauerint, sed nunquam hoc Deus facit nisi hoc ordinet ad bonum suscipientium talem pœnam.

Ad tertium dicendum, quod filij Sodomorum puniti sunt pœna corporali, quia corporaliter mortui sunt. Sed dices quod pœna etiam spiritali puniti sunt, quia propter mortem corporalem coactæ sunt animæ & spiritus illorum puerorum à corporibus recedere. Et ideo dicimus in solutione principali, quod nullus directè punitur pro alio pœna spiritali: Sed indirectè prout pœna corporalis redundat in spiritum, potest fieri talis pœna infligitur, quia cum quis non propter peccatum proprium sustinet aliquam pœnam, non est propriè eius pœna, sed ipsius ad bonum ordinatio. Sed dices, quod paruuli Sodomorum non solum fuerunt puniti pœna temporali, sed etiam æterna, quia paruuli illi decesserunt in originali, cui debetur æterna carentia uisionis diuinæ. Ad quod dici potest, quod illi paruuli fuerunt afflicti pœna corporali, & temporalis pro peccatis parentum: sed fuerunt puniti æterna pœna damni, id est æterna carentia diuinæ uisionis pro peccato proprio. Nam peccatum originale fit proprium, & personale, quando natura infecta accepta per originem inficit illam personam, cuius est propria illa natura.

Filii pro parte nūquā directè puniti pœna spiritali, sed indirectè.

Et per hoc patet solutio ad quartum, quia sicut illi paruuli fuerunt afflicti pœna corporali, & temporalis, ut erant res parentum: Sic populus potuit sic affligi propter peccatum Regis, ut erat quædam res Regis. Argumenta etiam in contrarium sunt soluta. Nam cum dicitur, quod unusquisque onus suum portabit. Intelligendum est de onere, & pœna spiritali, & æterna, non de corporali, & temporalis secundum quam pœnam potest quis affligi pro alio.

Et per hoc patet solutio ad secundum, quia Ezechiel loquitur de pœna animæ, id est de pœna spiritali, quod patet ex uerbis eius, quod dicit de animabus, de spiritibus, quod sunt ipsius, sicut anima patris: & sic anima filij, ut filius hoc modo, id est spiritaliter, & quantum ad animam, non portet iniquitatem patris,

A A R T I C. III.

*An peccatum originale sit unum.
Conclusio est affirmatiua.*

D. Tho. 1. 2. q. 82. art. 2. Et 2. Sent. d. 33. q. 1. art. 1. D. Bon. d. 33. art. 2. q. 2. Ric. dist. 33. q. 4. Biel d. 33. q. 1. Dur. d. 33. q. 2. Nic. de Nylse tract. 3. p. 2. q. 3.

P E R T I ò quærit de peccato originali: Vtrum sit unum, uel plura. Et uidetur, quod sint plura. quoniam Dauid loquens de peccato originali loquitur de eo pluraliter dicens: Ecce in iniquitatibus conceptus sum.

Rsal. 50.

Præterea, ut cõiter dicitur, diuersarum potentiarum sunt diuersæ corruptiones, & diuersæ priuationes. sed in quolibet paruulo sunt diuersæ potentia corruptæ ex sua origine, ergo &c.

Præterea uni culpæ debet una pœna: sed peccato originali assignantur multæ pœnæ: uidelicet carentia uisionis diuinæ, & mors corporalis, & rebellio uirium. Ergo non est unum peccatum tantum.

Præterea unum non potest esse in diuersis subiectis, sed peccatum originale tanquam in subiecto dicitur esse in carne, & in aîa, ergo &c.

Rom. 5.

I N C O N T R A R I V M est Gloss. ad Rom. ubi dicitur quod unus, homo peccatum misit in mundum, & loquitur de originali, ergo &c.

Præterea Magister in littera loquitur de peccato originali, quasi de uno peccato, cum ait. Nō pro peccatis parentum actualibus, nec etiã pro actualibus primi parentis, sed pro originali paruuli damnabuntur.

R E S O L V T I O.

Peccatum originale est unum, non plura, ratione unitatis subiecti, obiecti, oppositi formaliter, & per suppletionem. Est ergo unum ex parte unitatis peccati Adæ, unitatis nostri originalis: ex ordine ad uoluntatem: & ex similitudine ad res corporeas. Illud tamen per redundantiam multa esse potest.

R E S P O N D E O dicendum, quod Magister in littera hanc quoniam determinat, quod peccatum originale est unum. Et rñdit ad auctoritates Scripturæ sacræ, ut supra diximus, quia Scriptura sacra cõsueuit loqui de singulari, tanquam de plurali, ut patet, quoniam populus dixit Moyse: Ora ergo ad Deum, ut auferat à nobis serpentem, & tñ nō erat unus serpens, sed multi serpentes. Ibi ergo singulare ponit pro plurali, & e cõuerso plurale pro singulari: ut ibi: Mortui sunt, qui quærebāt aîam pueri, tñ intelligitur de solo hærede. Et ibi Exo. Fecerunt sibi Deos aureos, tñ non fecerunt nisi unum uitulum. Sic etiam cum unum sit peccatum originale, Dauid de eo loquitur in plurali. Magister enim in littera planè unum asserit peccatum originale non plura. Ait enim: Vno ergo, & nō pluribus peccatis paruuli obligati sunt. Et postea subdit: ita, ut illud originale unum plurali numero signatur. Asserendo ergo hanc ueritatem cum Magistro, quod peccatum

Exo. 32.

peccatum originale est unum, & non plura: de modo tamē unitatis eius multi multa loquunt. Inuenimus .n. quantū ad hanc unitatē sex modos tactos ab alijs. nam quidam assignant unitatem originalis peccati ex parte uoluntatis adducentes pro se Ansel. afferentem in de Conceptu Virginali, iustitiam non esse in uoluntate. & quia uolūtas, quę est appetitus intellectiuus, est una, & indiuisa potentia. Appetitus enim sensitiuus diuiditur in plures potētias, ut supra tangebatur: in irascibilem, & in concupiscibilem. sed quōd in una, & eadem potētia sint plures iustitię originales est inconueniēs. Et quia hoc est peccatum originale quādam iniustitia originalis: Ideo propter unitatem uoluntatis, ut dicunt, cogimur ponere unam talem iustitiam originalem, & unum peccatum originale. sed ista positio stare nō potest, quia peccatum originale principaliter est in essentia, quā in potentijs, & quā in uoluntate.

Præterea est alius modus dicendi, quōd unitas peccati originalis est ex unitate peccati Adæ, per quod cōtrahitur peccatum originale. oportet ipsum .n. peccatū originale esse etiam unum, sed iste modus unitatis non sufficit, quia peccatum Adæ fuit actuale, & personale, sed nostrū peccatum originale est naturale: quia ex infectione naturę contrahitur peccatum originale: Cum ergo multę sint nostrę infectiones naturales. quia est infecta natura nostra, & sunt infectę nostrę potētias naturales: Ideo nō ualet, si peccatum Adæ actuale fuit unum, quod nostrę infectiones naturales non sint nisi una, & quōd nostrum peccatum originale non sit nisi unum.

Est ergo tertius modus dicendi, quōd unitas peccati nostri originalis est ex unitate nostrę originis, & nostrę generationis. Nam cum non sit nisi una nostra generatio, & origo, per quam contrahitur peccatum originale non erit nisi unum tale peccatum. sed nec istud sufficit, quia una generatio, & unus modus potest habere plures terminos, & unus motus Solis ad hemisphærium nostrum terminatur ad ubi, quod acquirit ex tali motu, & ad illuminationē aeris nostri. Quia incipit respicere, & illuminare aerem nostrum ex tali ubi, & ex tali situ, quem acquisiuit. ex tali ēt motu fiunt multiplicationes colorum, & immutatur uisus: quia color est motiuus uisus, secundum actum lucidi. Sic origo nostra naturalis terminatur ad multos defectus nostros naturales, quia terminatur ad defectum in essentia aīę, & ad multos defectus in potētijs.

Est ergo quartus modus dicendi, quōd unitas peccati originalis est ex ordine ad uoluntatem. Dicit enim peccatum originale defectus in multis potentijs sed illi multi defectus in potentijs non habent rationem peccati, & culpę, nisi, ut ordinantur ad uolūtatē, & ex isto uno ordine ad uoluntatem habet esse unitas peccati originalis. Sed iste modus quartus potest improbari sicut et primus, quia peccatum origina-

A le principaliter habet esse in essentia animę, nō in potentijs, nec in uoluntate.

Propter quod est quintus modus dicendi, quōd unitas originalis peccati est p similitudinē ad ista corporalia. Nam peccatum originale est quādam distemperantia potentiarum, et quidā inordinatus motus earum, ex quo inordinato motu oritur quādam febris animę in omnibus suis potentijs, sicut uidemus per similem in corporibus Nam cum febris non sit nisi unus morbus corporis, tamen talis unus morbus habet esse in omnibus membris corporis Sed istud simile non est sufficiens ad propositum, quia febris corporalis est quādam distemperantia humorum corporalium, qui sunt similes in omnibus membris, et currunt per omnia mēbra. Sanguis enim, qui est in manu, similis est sanguini, qui est in pede. Si ergo sanguis, uel alius humor sit materia febris, quōd tales humores sint similes in membris, ex ista unitate, et similitudine febris non diuersificabitur secundum diuersitatē membrorum, sed erit unus morbus in omnibus talibus membris: sed nō sic est de defectibus potentiarū. quia sicut sūt uarię, et multę perfectiones potentiarum, cum sint diuersę uirtutes, et diuersi habitus, et pfectiones potētiarū. sic erūt multi, et diuersi defectus ipsarum: ut ex hoc nō possit argui peccatum originale esse unum, sed potius multa.

Adducemus autem et sextū modum dicentiū unitatem peccati originalis esse propter unitatem, et pp realem indifferentiam essentię animę ad suas potētias. sed hæc positio est irrationalis: quia, ut ait Commentator super Metaphysi. nulla operatio egreditur immediatē à forma substāciali: Cum ergo essentia aīę sit forma substācialis hoīs: nulla operatio immediatē poterit egredi ab essentia animę, sed poterūt operationes immediatē egredi à potentijs. propter quod essentia animę non est suę potētias. sed differt realiter ab ipsis, sicut differt realiter substantia à suis accidentibus, uel à suis proprietatibus. Sunt enim potētias quādam accidentia, uel quēdā proprietates animę. Dicemus enim, quōd hic incipit uniuersalis infirmitas creaturę, quia in rebus creatis essentia non est suū esse: et essentia non est sua potentia: et sua uirtus, et potentia, uel uirtus non est sua actio, uel sua operatio. Sunt enim hæc tria realiter differentia in creaturis: substantia, potentia, et actio, uel essentia, uirtus, et operatio.

His itaq; excursis, possumus assignare quatuor modos unitatis peccati originalis: ut Primus modus sumatur ex unitate subiecti. Secundus ex unitate obiecti. Tertius ex unitate oppositi formaliter. Quartus ex unitate oppositi per supplementationē. Primus modus, sic patet: nam peccatū originale tāquam in suo principali subiecto est in essentia aīę, ut supra multipliciter est declaratū, & ex unitate essentię quę est suū principale subiectum, oportet, quod sit unū peccatū originale. Cum ergo quærif: Vtrum sit peccatū originale

7. Metaph. Com. 31.

Peccatum originale quomodo unum.

nale unum tantum; Dicitur potest, quod unum est per se, & secundum se, & ratione sui principalis subiecti, quod est essentia: Secundum est multa per redundantiam. Nam sicut ab una essentia oriuntur multe potentie: sic ab uno peccato originali, quod est vnus defectus in essentia animæ, redundant, & deriuantur multi defectus in multis potentijs.

Secundus modus inuestigandi unitatem peccati originalis est ex unitate obiecti. Nam hoc faciebat iustitia originalis, quæ subijciebat essentiam animæ vni Deo tanquam suo superiori, & ex hac subiectione essentie, oriebantur multe subiectiones in potentijs. quia quælibet potentia erat subiecta suo superiori: quia ratio erat subiecta Deo, & omnia alia inferiora erant subiecta rationi. Quatum ergo ad essentiam accipitur prima subiectione: quia essentia animæ erat subiecta Deo, & essentia corporis erat subiecta animæ. Ex potentijs autem accipiebatur secunda subiectione: Quia ratio erat subiecta Deo, & alia potentie erant subiecte rationi, quia est unum obiectum, uel una res, id est vnus Deus, cui per originale iustitiam anima erat subiecta: ideo est unum originale peccatum, per quod anima est à Deo auersa.

Tertius autem modus oritur, & causatur ex hoc secundo. Dicebatur. n. tertius modus unitatis originalis peccati sumi ex unitate eius, quod ei opponitur formaliter: peccatum. n. originale formaliter est quodam originalis iniustitia. Nam originalis iniustitia non est nisi quodam carètia, & quodam priuatio originalis iustitie. & quia hoc est originale peccatum carètia originalis iustitie cum debito habendi eam: Si consideremus, cui peccatum originale opponitur formaliter: quia opponitur originali iustitie: quia est priuatio, & carentia eius; cum originalis iustitia non fuerit nisi una secundum se: quia erat quodam perfectio nature, & essentie anime: peccatum originale non est nisi, quod unum secundum se: quia est quidam defectus in natura, & in essentia anime: Sed sicut illa originalis iustitia erat una secundum se: quia erat quodam vna perfectio in essentia anime: Sed erant multe perfectiones per redundantiam: quia ab illa una perfectione in essentia deriuabantur perfectiones, & uirtutes in potentijs: Sicut per originale secundum se est vnus quodam defectus in natura, & in essentia anime. vñ Anselmus uocat ipsum peccatum naturale, non potentiale. Quod, quantum ad hoc, uerum est: quod principaliter est in essentia, & defectus per redundantiam est in potentijs, & est multi defectus.

Quartus modus inuestigandi hoc idem sumitur ex opposito originalis peccati per supplementationem. Nam peccatum originale opponitur originali iustitie formaliter: Sed opponitur gratia per supplementationem. Nam in baptismo, ubi absolui mur ab originali peccato: non reddit nobis originalis iustitia: Sed confert nobis gratia, quæ supplet uices originalis iustitie, ut est per habitam manifestum: Ideo si bene uolumus uidere, quid erat illa originalis iustitia: uideatur est, quod sit gratia, quæ supplet uices originalis iustitie, & ex hoc apparebit, quod sit originale peccatum: gratia autem non est

Baptismo tollitur peccatum originale, sed non restituitur iustitia originalis.

A nisi quodam perfectio essentie anime, à qua deriuabatur uirtutes & perfectiones in potentijs: Sic illa originalis iustitia, per illo statu erat quodam perfectio essentie anime, à qua deriuabantur perfectiones, & uirtutes in potentijs. Ex utroque ergo tam ex originali iustitia, quam ex gratia potest apparere, quod sit originale peccatum: Quia non est nisi quodam defectus in natura, & in essentia anime, à quo deriuabantur defectus in potentijs. ex utroque ergo potest apparere, quomodo accipienda sit unitas originalis peccati: Quia sicut originalis iustitia erat una perfectio secundum se in essentia anime, & erant multe perfectiones per redundantiam in potentijs, quod etiam de gratia ueritatem habet: Sic peccatum originale est vnus defectus secundum se in essentia: sed per redundantiam est multi defectus in potentijs. Ex ijs autem apparere potest quod dimittebatur sub dubio in 29. dist. uidelicet, qualis erat illa originalis iustitia, & ubi erat tanquam in subiecto, & quomodo differebat à uirtutibus: Nam si consideremus qualis est nunc gratia: quia est quodam perfectio essentie, & ubi est tanquam in subiecto, quæ est in ipsa essentia, & quomodo differt a uirtutibus: nam differt, quia sicut ab essentia causantur potentie: sic à gratia, quæ est perfectio essentie, causantur uirtutes, quæ sunt potentiarum perfectiones: patet solutio quæstionis.

D V B. I. L A T E R A L I S.

*An iustitia in statu innocentie excellentior fuerit charitate.
Conclusio est affirmatiua.*

L T E R I V S forte dubitaret aliquis: cum Adam fuerit creatus in originali iustitia, & habuerit non solum iustitiam: sed etiam charitatem, & alias uirtutes: Quia, ut dicebatur supra. 29. dist. per Aug. quod Adam, perditam charitatem, malus inuentus est. Et in eadem dist. allegatur Aug. quod princeps uitiorum deuicit Adam pudicitia armatum, temperantia compositum charitate splendidum. Cum ergo pro hoc statu charitas iudicetur excellentior uirtus. Vtrum pro illo statu esset uirtus excellentior; Dicendum, quod pro illo statu iustitia est excellentior charitate: sicut. n. pro illo statu est dare duplicem gratiam: unam, quæ perficit essentiam anime, quæ comuni nomine gratia gratum faciens nuncupatur: & aliam, quæ perficit uoluntatem, quæ comuni nomine uocat charitas: Gratum tamen, & charum uindicere idem. propter quod hac ratione aliqui moti dixerunt, quod idem est gratia, & charitas: Tamen hæc duo non sunt realiter idem: cum habeant subiectum realiter differens. Dicemus. n. quod utrumque istorum dicitur aliquid acceptum Deo: Quia impossibile est aliquem habere gratiam, & non esse acceptum deo, & impossibile est aliquem habere charitatem, & non esse sic acceptum. Cum sic dicitur de cauo, quod cauum in cruce dicitur ritum, & cauum in naso dicitur simum: Sic possumus dicere, quod esse animam

D

animam acceptā, quātum ad essentiam, dī gratiā esse acceptā, quantum ad potentiā. i. quātū ad uoluntatē dī charitas. Et sicut pro isto statu est dare duplicē acceptationē, unā quantum ad essentia, quē dī gratia, & aliam quātū ad uoluntatem, quē dī charitas: tñ una istarum acceptationum causatur ab alia: Quia acceptatio quantum ad potentiam, quæ est uoluntas, quæ dicitur charitas, & etiam oēs alię uirtutes in alijs potentijs causantur ab acceptatione, quæ est pfectio essentia, & quæ dicitur grā. Et si possunt alię uirtutes remanere in potentijs sine grā, non remanebunt formata, sed informes, & q̄ dictum est de duplici acceptatione p̄ isto statu, ueritatem hēt de duplici iustitia pro illo statu. Nam unā erit ibi iustitia perficiens essentiam, & alia perficiens potentiam. i. uoluntatē: & sicut nunc à gratia in essentia causatur charitas, & alię uirtutes, sic tunc à iustitia in essentia causabatur iustitia in uoluntate, & alię uirtutes.

Cum ergo quæritur, quid pro illo statu erat maius, & excellentius; Dicipotest, q̄ sicut pro isto statu acceptatio in essentia, quæ dicitur gratia, p̄cedit oīa, & post hęc, acceptatio, quæ est pfectio uoluntatis, quæ dicitur charitas, p̄cedit, & excedit oēs alias uirtutes: sic tunc iustitia, quæ erat pfectio essentia, p̄cedebat oīa alia, & post hanc iustitiam, quæ erat pfectio uoluntatis, p̄cedebat omnes alias uirtutes; ut p̄ illo statu esset iustitia excellentior charitate. sed hoc mētē, et aures stupefacit; cū dicat Aug. 15. de Tri. Loquens de charitate, q̄ nullum est isto dono excellentius. Hoc. n. solum est, quod diuidit inter filios regni æterni, & perditionis æternę. sed si consideretur p̄ceptum tunc datū, & considerentur quædā, quæ erant in illo statu, apparebit uerum esse, quod dī. Non enim in illo statu fuit datum mandatum nisi de opere exteriori, ut, q̄ non ederent de ligno uetito. Erat enim ille status totus in subiectione, ut, q̄ anima esset subiecta Deo & corpus anime, & uires inferiores uiribus superioribus. Propter quod cōiter Sancti illum statum totum ponebant in subiectione; sicut peccatum primum Adæ totum ponitur in rebellionē, q̄ rebellante anima Deo, corpus statim incepit rebellare animæ, & incepit Adam sentire prurium carnis, & habere necessitatem egrotandi, & moriendi, & uires inferiores incepunt rebellare superioribus. & quia totus ille status erat in quadā subiectione, ut inferiora essent subiecta superioribus, cū hoc sit quædam iustitia excellentior in illo statu, ut diximus. Et inde est, q̄ ueritatem habet, qd̄ dicit Magister, quod Adam p̄ illo statu poterat stare, sed non mereri. Vel poterat stare, sed non supererogare. Nā si uolumus inniti iustitię, omnino apparebimus serui, & non poterimus aliquid supererogare, & uerificabit de nobis, quod dicitur Lucę 17. Cum omnia hęc feceritis, dicite: Serui inutiles sumus, & quod debuimus facere, fecimus. Et, ut appareat quod dicitur, dicemus primò, quod Adam pro illo

A statu non habuit gratiam gratum facientem. Quia si hoc habuisset per omnem modum, status ille fuisset beator illo, quod est contra Augustinum 11. de Ciuitate uolentem, quod quantum ad delectationem p̄ntis boni, primus homo fuit beator nobis: sed non quātū ad spem futuri boni, & quantum ad participationem societatis Angelorum, quibus hō iustus etiam in cruciatibus existens est beator illo, quod totū uerum est propter gratiam gratum facientem. Propter quam aliquid participamur de illo futuro bono, & de participatione summi boni, & de societate Angelorum, ultra quam participaret Adam. Nam gloria ipsa non est nisi gratia consummata.

B Dicemus etiam secundò, q̄ charitas pro illo statu non erat eiusdem rationis cum charitate, quam habemus nunc. Nam charitas nunc habita non potest esse informis, & non potest esse sine gratia gratum faciente, qua tunc carebat Adam.

Dicemus & tertio, q̄ tunc originalis iustitia perficiebat essentiam animæ, sicut nunc perficit gratia. & ut iam diximus, ab illa originali iustitia perficiente essentiam causabantur uirtutes perficientes potentias, sicut nunc causant à gratia: Tamen erant illę uirtutes alterius rationis, quàm istę. Quia causabantur ab alio principio, quàm causentur istę.

Dicemus etiam & quarto, quod sicut in hoc statu, in quo sumus sub gratia, illa est altior uirtus, quæ se tenet cum gratia, & hęc est charitas: Quia quasi idem est esse gratum, & charum, sic pro illo statu illa erat altior uirtus, quæ magis se tenebat cum iustitia perficiente essentiam, & hoc erat iustitia perficiens uoluntatem. Nam sicut nunc charitas perficiens uoluntatem magis se tenet cum gratia perficiente essentiam: sic tunc iustitia perficiens uoluntatem magis se tenebat cum iustitia perficiente essentiam. Ex quibus omnibus concluditur, q̄ licet pro illo statu charitas sit excellentior iustitia; Pro illo tamen statu erat econuerso.

Sed dices hoc esse impossibile, pro quocunque statu, quod aliqua uirtus sit excellentior charitate.

D Ad quod dici potest, quod totus ille status erat in subiectione, quod inferiora essent subiecta superioribus: Ideo dicit Augustinus 12. de Ciuitate. loquens de illo statu primorū parentum, quod, quia anima tunc noluit esse subiecta suo superiori; ideo post peccatum non habuit subiectum corpus: nec alia sibi inferiora. Et quia hoc est iustitia, quod inferiora sint subiecta superioribus: Ideo totus ille status erat in quadam tali iustitia. sed iste status totus est in dilectione. Ideo ait dominus: Hoc est p̄ceptum meum, ut diligatis etc. Et cum quæsitum fuit à domino, quod esset maximum mandatum in lege. Ait: Diliges dñm Deum tuum: hoc est primum, & maximum mandatum in lege. Et aliud simile huic: Diliges proximū tuū. Aegid. super ij. Sent. Sf 3 Ideo

To. 5. c. 12

Charitas nunc habita non potest esse informis, sed in Adam potuit, & fuit.

To. 3. c. 18.

Adz status uolus in subiectione.

Adz status totus erat i subiectione uirium inferiorum cum superioribus. To. 3. c. 13.

Ioan. 15.

Mat. 5.

1. Post. 5.

To. 5. ca. 12.

Ideo ait Gregorius loquens de isto statu, quod omne mandatum de sola dilectione est: quia quicquid præcipitur in sola charitate solidatur. Igitur quia ille status totus erat in quadam subiectione, & in quadam iustitia: Ideo tunc dilectio ex tali subiectione, & ex tali iustitia oriebatur: quia qui uult esse Deo subiectus, & ex hoc iustus: oportet, ut Deum diligat, cui debet esse subiectus, & à quo habet omnia bona. Et quia propter quod unumquodque; & illud magis: oportet, quod pro illo statu iustitia esset excellentior charitate: Et nunc pro isto statu, qui totus est in dilectione, oportet, quod iustitia ex dilectione oriatur, ut ex hoc sit iustus quia diligit Deum, & uult seruare legem Dei: & quia non potest esse, quod pro illo statu iustitia sit excellentior uirtus, & pro isto charitas: nisi charitas sit alterius rationis nunc, & tunc: Ideo cogimur concedere, sic esse in illo statu primitiuo, quia homo subiectus Deo per iustitiam, diligebat Deum per charitatem: Nunc autem conuerso: quia diligit Deum per charitatem, est subiectus ei per iustitiam. Quod satis sonant uerba superius tacta Aug. xj. de Ciuit. quod tunc erat potior uirtus iustitia: nunc autem charitas. Nam in uia quantum ad delectationem præsentis boni potior uirtus est iustitia, qua regnante, nulla erat rebellio uirium, nulla rebellio corporis: propter quod quantum patitur status uia erat in illo statu primitiuo omnis pax, omnis delectatio, sed nunc in statu moderno non regnat illa iustitia: sed regnat gratia, & charitas, cum quibus stant cruciatus, & tribulationes: tamen per eas sumus magis in participatione summi boni, & sumus magis in spe habendi Angelorum societatem. Et ideo in lib. & cap. præsignatis ait, quod quantum pertinet ad delectationem præsentis boni, primus homo erat beator quilibet iustus: quantum autem ad participationem summi boni, & quantum ad firmam spem societatis Angelorum quilibet iustus est in cruciatibus existens est beator illo: Tunc ergo uigebat diuinus cultus, regnante originali iustitia: sed nunc uiget regnantibus charitate & gratia.

D V B. I I. L A T E R A L I S.

*An Philosophi de perfectione tantum potentialiarum locuti fuerint.
Conclusio est affirmatiua.*

Philosophi locuti sunt de uirtutibus, ut sunt perfectiones potentialium. hinc non de gratia.

V L T E R I V S fortè dubitaret aliquis, quare Philosophi determinantes de uirtutibus posuerunt eas perfectiones potentialiarum nullam mentionem facientes de perfectione essentie, cuius contrarium faciunt Theologi. Dicendum, quod duplici uia possumus hoc declarare, ut una uia sumatur ex ipsa natura nostra: alia ex ipso esse uirtutum.

Prima uia sic patet: Ait enim Dion. 2. cap. de Eccles. Hierar. quod illa solum aliquid operatur, aut patitur, in quibus essentiatum est. Et quia Philosophi nullam mentionem fecerunt de gra-

A tia: sed solum de natura: oportebat eos ponere, quod omnes uirtutes nostræ erant acquisitæ ex naturalibus actibus, & non erant nisi quædam nostræ naturales perfectiones: & quia sufficienter sumus essentiatum per naturam ad acquirendum naturales perfectiones, ut Philosophis uidebatur, non oportebat secundum eos ponere aliquam perfectionem: in essentia, uel in natura ad habendum tales perfectiones: Sed Theologi, quia loquuntur de uirtutibus infusis, & super naturalibus, ad quas habendum non sumus sufficienter essentiatum per naturam: ideo ultra essentiam, & naturam, oportet dare aliquam perfectionem perficientem essentiam: uel naturam, à qua deriuntur perfectiones in potentijs, ut hoc modo ea que uidemus in gratuitis, & in uirtutibus infusis, sint conformia his, quæ uidemus in naturalibus: ut sicut in naturalibus, & si non ordine temporis, ordine nature prius intelligitur esse essentia anime, & postea ab essentia deriuari, & oriri potestas: sic in gratuitis prius intelligitur esse aliquod donum perficiens essentiam, & postea ab illo dono perficiete essentia deriuari, & oriri uirtutes. Et si queratur, quod est illud donum gratuitum? Dicemus, quod in isto statu est gratia gratum faciens, & perficiens essentiam, à qua deriuntur uirtutes perficientes potentias: Sed in statu primitiuo erat originalis iustitia perficiens essentiam, à qua deriuabantur uirtutes, quæ erant perfectiones potentialiarum.

C Secunda uia ad hoc idem potest sumi ex ipso esse uirtutum, uel ex ipsa generatione uirtutum. Nam secundum Philosophos uirtutes generantur ex actibus, & ideo secundum eos, quia bona facimus, boni sumus. Facere ergo, & agere præcedunt uirtutes & ipsæ actiones sunt priores uirtutibus: Sed secundum uirtutes, quas ponunt Theologi, quia boni sumus, bona facimus: prius nobis infunduntur uirtutes, per quas bona agimus, & sumus boni, & postea habent esse actus, & habent esse actiones bonæ. Secundum ergo hoc prius est arbor bona, & postea facit bonos fructus. Quia ergo boni sumus, bona facimus, secundum ergo eos prius arbor facit bonos fructus, & postea erat bona, & licet istud uideatur impossibile, quod agere non præsupponat esse, & quod prius faciamus bonum, quam simus boni: Tamen si loquamur de uirtutibus, quas ponunt Philosophi, non est contra rationem, quod dicitur.

D Queritur enim in secundo Ethicorum: Vtrum uirtutes sint à natura, uel contra naturam. Et ibi dicitur, quod nec à natura, nec contra naturam. A natura quidem non sunt: Quia tunc habitus uirtutum non generarentur ex actibus. Contra naturam non sunt: Quia tunc non possent generari ex actibus, ut quæ contra naturam lapidis est ire sursum si millies proijciatur sursum, nunquam assuescet adire sursum. Ad uirtutes ergo sumus apti per naturam, sed sumus perfecti per assuetudinem. prius est ergo arbor bona, & natura bona, sed non perfecte bona: & facit actus bonos, sed non

2. Eth. ca. 1. & 2.

Idem d. 27. q. 1. art. 1.

2. Eth. ca. 1. & 2.

perfectè bonis; & postea ex illis actibus fit perfectè bona, & acquirit uirtutes, ex quibus uirtutibus fiunt postea actus perfectè boni. Sicut ergo calor ignis imperfectus præcedit generationem formæ substantialis ignis, & perfectus sequitur: sic actus imperfectè boni præcedunt generationes uirtutum, & perfecti sequuntur: sic est ergo de uirtutibus acquisitis ad quas secundum Philosophos sufficienter essentiata est ipsa natura: sed in uirtutibus infusis, ad quas non est sufficienter essentiata ipsa natura: oportet prius essentiare, & perficere ipsam essentiã, uel naturam: cum tales uirtutes sint supernaturales: ut sicut ab essentia deriuatur potentiã, sic a perfectione essentiã deriuatur perfectiones potentiãrum & sic ordo perfectus, quia dei perfecta sunt opera, apud quæ fieri, & factum esse est idẽ: & apud quẽ non est res in fieri secundum motum, & transmutationem: sed sine motu, & transmutatione producit res in esse, & esse rerum præcedit earum agere. Sicut ergo in esse naturali prius est essentia, uel natura animã: postea sunt potentiã, & postea ab essentia mediantibus potentijs fiunt actiones, uel operationes: sic in esse gratuito, uel in esse spiritali prius perficitur essentia animã per gratiam, & postea perficiuntur potentiã per uirtutes, & postea fiunt actiones, uel operationes perfectã, quæ possunt dici gratuitã spiritalis, & meritoria.

D V B. III. L A T E R A L I S.

*An in statu nostro, & natura instituta, non sit iustitia, nisi in uoluntate.
Conclusio est affirmatiua.*

V L T E R I V S forte dubitaret aliquis: Vtrũ possit uerificari dictũ Ansel. quod allegatum est, supra in arguendo, quod non est iustitia nisi in uoluntate. Et uidetur, quod nõ: quia ut est per habitum manifestum: originalis iustitia erat perfectio essentiã animã, & erat quoddam donum supernaturale gratuitum: & ab illa perfectione essentiã, uel ab illo supernaturali dono deriuabatur iustitia, quæ est uirtus, & quæ est perfectio uoluntatis.

Dicendum, quod pro isto statu omnino uerum est dictum Ansel. quia non est iustitia nisi in uoluntate. Nam cum baptizamur, & cum absolui-mur ab originali peccato: non reddiẽ nobis originalis iustitia: sed datur nobis gratia gratũ faciens, quæ supplet uicem illius iustitiã originalis, & absoluit nos ab originali peccato, ut habet rationem culpã: propter quod gratia, quæ datur nobis, habet esse in essentia animã, & ab ea deriuantur uirtutes in potentijs: sicut pro illo statu originalis iustitia erat in essentia animã, & ab ea deriuabantur perfectiones potentiãrum: propter quod bene dictum est, quod gratia supplet uices illius originalis iustitiã. Sic etiam bene dictum est, quod gratia absoluit nos ab originali peccato. Nam sicut gratia est perfectio essentiã, à qua redundant multã perfectiones in

A potentijs, sic peccatum originale est quidam defectus essentiã, à quo redundant multi defectus in potentijs. Igitur pro hoc statu, in quo non restituitur nobis originalis iustitia, quæ erat perfectio essentiã: cum præter talem iustitiam perfectientem essentiã nõ sit date iustitia nisi perfectientem uoluntatem. Verum est hoc modo dictum Ansel. quod non est iustitia nisi in uoluntate.

Sed quia intellectus hominis non quiescit, quæretur, utrum pro statu naturã institutẽ possit uerificari, quod nõ erat iustitia nisi in uoluntate.

B Ad quod dici potest, quod licet actiones sint suppositorum: quia semper suppositum est illud, quod agit, & cui attribuitur actio. Quia dicit Philosophus in. 1. de anima, quod anima non intelligit, sed homo per animã. Ipsi ergo homini, & ipsi supposito attribuitur actio, & ipsum suppositum est id, quod agit, sed ratio agendi attribuitur animã, & potentijs eius. Si ergo dicatur anima agere, uel dicantur potentiã agere: utputa, quod dicatur anima sentire, uel dicatur sensus sentire: hoc pro tanto ueritatem habet: quia talia sunt ratio sentiendi, propriè tamen loquendo, nec anima, nec sensus sentit. sed utrunque est ratio sentiendi. homo enim est illud quod sentit per animam, & per sensum. Sunt. n. animã, & sensus ratio sentiendi: aliter tamen, & aliter: quia anima est primum tale: sensus uerò est immediatè tale: ideo dicit Philosophus in de anima, quod anima est primum sentiens, idest prima ratio sentiendi. Sic etiam possumus dicere de sensu, quod est immediatè sentiens, idest immediatè ratio sentiendi. Et quod dictum est de anima, & de sensu respectu actus sentiendi, ueritatem habet de anima, & de intellectu respectu actus intelligendi: quod anima est primum intelligens, idest prima ratio intelligendi, & intellectus est immediatè intelligens, idest immediatè ratio intelligendi: & cum dicimus, quod anima est primum intelligens non intelligimus, quod anima sit illud, cui attribuitur actus sed illud, quod est ratio intelligendi. Quod satis declarant uerba Philosophi superius posita: cum dicit in primò de anima, quod anima non intelligit, sed homo per animam. Sic etiam cum dicimus, quod intellectus est immediate intelligens: nõ propter hoc excludimus ab intellectu speciem intelligibile, uel quæcunque alia, per quæ intellectus perfectus potest exire in actum intelligendi: cuiusmodi est lumen intellectus agentis, uel habitus acquisitus, per quem facilius exit in actum. Sed intendimus dicere per huiusmodi uerba, quod quamuis actus exeat ab utroque: ab essentia, & a potentia: tamen potètia immediatius se habet ad actum, quam essentia. Nam intellectus immediatius se habet ad actum intelligendi, quàm anima. & quod dictum est de anima, & de intellectu respectu actus intelligendi, ueritatem habet de uoluntate respectu actus uolendi: quia anima est primum uolens, idest prima ratio uolendi, sed uoluntas est immediatè uolens. i. immediatè ratio uolendi.

Ex Arist. 1. de anima t. c. 64.

Anima nõ sentit nec sentus, sed utrunq; est ratio sentienti.

C Cum ergo quæritur, utrum aliquo modo uerificari

rificari

rificari possit pro illo statu naturæ institutæ, quæ non est iustitia nisi in uoluntate. Dicitur potest, quod licet essentia animæ habeat aliquam rationem primitatis respectu omnium potentiarum, tamen aliquid potest esse in essentia animæ prout specialiter comparatur ad intellectum, & per intellectum comparatur ad alia. Et hoc modo dicimus, quod in essentia animæ est intellectus agens. Nam cum intellectus agens sit quædam potentia animæ: oportet, quod fundetur in ipsa essentia tãquam in subiecto. tamen fundetur in ea prout anima comparatur specialiter ad intellectum possibilem, & per huiusmodi intellectum comparatur ad alia. Sic etiam dicere possumus, quod illa originalis iustitia principaliter erat in essentia animæ: sed erat in ea, prout specialiter comparabatur ad uoluntatem, & prout per uoluntatem comparatur ad alia. Propter quod ab illa originali iustitia, quæ erat in essentia animæ, deriuabatur iustitia, quæ erat perfectio uoluntatis, ad quam iustitiam in uoluntate ordinabantur omnes aliæ perfectiones in omnibus alijs potentijs. Et ideo cum loquebamur de peccato originali, dicebamus ipsam specialiter habere rationem culpæ, prout specialiter comparabatur ad uoluntatem: quia licet peccatum originale sit principaliter in essentia animæ, & sit quidam defectus essentia, à quo deriuantur defectus potentiarum; sicut originalis iustitia erat perfectio essentia animæ, ut specialiter comparabatur ad uoluntatem, & ut erat primū uolens: sic & originale peccatum est primum in essentia animæ, ut specialiter comparatur ad uoluntatem, & ut anima, uel essentia eius est primū defectiue uolens. & postea cum natus in originali uenit ad usum liberi arbitrij propter tale peccatum originale: nisi absoluat ab ipso per baptismum: necesse erit uoluntas, ut sit immediatè defectiue uolens. Et si dicatur, quod malum immediatius, & prius surgit a sensualitate; Dicemus, quod malum prius surgit à sensualitate generatione, & origine: sed in uoluntate est malum prius perfectione, & complemento: eo modo, quod in malo potest esse perfectio, & complementum: prout ponit exemplum Philosophus in 5. Metaphi. quod aliquis dicitur perfectus latro. His autem omnibus transcuruis, potest patere, quod etiam in illo statu primiti uo concedi poterat, quod omnis iustitia erat in uoluntate. Nam sicut erant tunc duæ iustitiæ, sicut sunt modo in nobis duo dona gratuita: Vnum, quod perficit essentiam animæ, quod cõi nomine dicitur gratia: & aliud, quod perficit uoluntatem, quod cõi nomine dicitur charitas: sic erant tunc duæ iustitiæ: una, quæ erat perfectio essentia, & alia, quæ erat perfectio uoluntatis: tñ poterat tunc dici, quod omnis iustitia erat in uoluntate: quia si erat in essentia, erat in ea prout specialiter comparabatur ad uoluntatem, uel ad iustitiam, quæ erat perfectio uoluntatis, sicut modo gratia est in essentia animæ, prout specialiter comparatur ad uoluntatem, uel ad charitatem, quæ est perfectio uoluntatis.

t.c.21.

RESPON. AD ARG. ART. iij. Ad primum dicendum, quod illud argumentum solum

A est per Magistrum in litera, quod Scriptura sacra aliquando de singulari loquitur pluraliter: ut, cum sit unum peccatum originale: loquitur de eo tanquam de pluribus, & e conuerso aliquando de plurali loquitur singulariter, prout Magister adducit plures auctoritates ad hoc probandum.

Ad secundum dicendum, quod, ut patet per habita, peccatum originale est unum secundum se: quia est quidam defectus essentia: sed est multa per redundantiam: quia ex illo uno defectu in essentia deriuantur defectus in potentijs, & fiunt corruptiones multarum potentiarum.

B Ad tertium dicendum, quod originali peccato, non ridet nisi una pena pro se simpliciter: uide licet carentia uisionis diuina: sed aliæ penæ respondent sibi, quasi ex cõsequenti: uidelicet per subtractionem originalis iustitiæ, ad cuius subtractionem secuta est rebellio corporis, ex qua fit egritudo, & mors, & rebellio uirium, ex qua oritur concupiscentia.

Ad quartum dicendum, quod peccatum originale est in multis, sed non eodem modo: quia in carne est causaliter, sed in anima est formaliter, sicut una, & eadem sanitas est in cibo causaliter, sed in humoribus formaliter. Nam per summptionem cibi causatur sanitas, & equatio in humoribus, ubi habet esse sanitas formaliter: sic per coniunctionem ad carnem: ubi habet esse peccatum originale causaliter, sit tale peccatum in anima, ubi habet esse formaliter.

Peccatum originale una tantum pena respondet: alia per accidens.

Q V A E S T. II.

De peccati originalis pena.

DEINDE quæritur de secundo principali, uidelicet de pena originalis peccati. Et circa hoc quæruntur duo. Primo utrum originali peccato post mortem debeat pena sensibilis in illis, qui decedunt in originali tantum.

Secundo specialiter quæritur de interiori pena, quæ est dolor. Vtrum decedentes in originali tantum doleant de eo, quod carent uisione diuina.

D A R T I C. I.

An peccato originali secundum se pena sensibilis debeat.

Conclusio est negatiua.

D. Tho. 2. sent. d. 33. q. 2. ar. 1. Et de Malo. q. 5. arti. 2. Seco. d. 33. q. 1. Biel d. 33. q. 1. Tho. Arg. d. 33. q. 1. art. Greg. Arim. d. 30. quæst. 1. arti. 1. Ant. Andr. d. 33. q. 1. Capr. d. 33. q. ult.

D primum sic proceditur: Vnde dicitur, quod peccato originali secundum se debeat pena sensibilis. Dicitur. n. Aug. de fide ad Petrum, Paruos de hoc seculo sine Baptismo trañeuntes

seuntes ignis æterni supplitio sempiterno punitos.

Præterea maiori culpæ debetur maior pœna, sed culpa originalis vñ maior, quã uenialis: cum grã stet simul cum culpa ueniali, non autem cū originali, sed culpæ ueniali debetur pœna sensibilis ergo &c.

Præterea post hanc uitam grauius puniuntur peccata, quàm in hac uita. Sed in hac uita pro peccato originali sunt inflictæ nobis multæ pœnæ sensibiles: ut mors, ægrotudo, & labor ergo &c.

Præterea si non puniantur pœna sensibili, ergo habebunt corpus impassibile, sed corpus impassibile non potest esse nisi propter duplicem causam, uel propter dotem impassibilitatis, secundum quem modum post resurrectionem erunt impassibilia corpora beatorum, & tunc paruuli sic decedentes essent beati. quod est inconueniens, uel propter originalem iustitiam, scđm quem modum erat impassibile ante peccatum corpus Adę. Et si hoc modo essent impassibilia corpora paruulorum: tunc decederent cum originali iustitia, & non haberent originale peccatum, quod est contra quæstionem motam: cum quæstio mota sit de paruulis decedentibus in originali peccato.

IN CONTRARIUM est Augustinus, in littera: uolens quod mitissima sanè pœna eorum erit quasi præter peccatum, quod origine traxerunt nullum insuper addiderunt.

Præterea Deus remunerat supra condignū: Qui ergo non peccauerunt per aliquem sensum, nõ debet puniri aliqua pœna sensibili. ergo &c.

R E S O L V T I O.

Pœna sensibili non puniuntur paruuli, si secundum se originale peccatum consideretur; si actuali generaliter: si Adæ specialiter comparatur: si denique consideretur, cur post mortem alicui pœna debeat æterna.

R E S P O N D E O dicendum quod quadruplici uia inuestigare possumus, quod paruuli decedentes in solo originali non punientur pœna aliqua sensibili. Primo enim poterit hoc ostendi, si consideretur peccatum originale, quid sit secundum se, & formaliter. Secundo ostendetur hoc idem, si pœnam originale comparatur ad peccatum actuale generaliter. Tertio si tale peccatum comparatur ad peccatum actuale Adæ specialiter. Quarto si consideretur causa, quare alicui post mortem debeat pœna sensibilis.

Prima uia sic patet: Nã peccatum originale formaliter, & scđm se loquendo, est carentia originalis iustitiæ cum debito habēdi eam. sed illa originalis iustitia erat quodam donum gratuitum, & supernaturale. simpliciter. n. & absolute loquendo, tale donum non erat debitum naturæ, sed erat naturæ gratis datum. p subtractionem ergo talis doni fuit natura humana sibi

A si & in suis naturalibus derelicta, pp quod nulla pœna debetur paruulo ex tali carentia: nisi carentia eius, quod non potest per naturam homo sibi, & in suis naturalibus derelictam consequi, uel hęc, hoc est carentia uisionis diuine, quia talem uisionem nullus potest attingere per naturam. Cū. n. per peccatum primi parentis nihil sit subtractum nobis de naturalibus sed solum de supernaturalibus: Quia subtracta est nobis illa originalis iustitia, quæ erat donum supernaturale, nihil debet infligi naturæ humanæ, uel personæ constitutæ ex tali natura. Sed solum debet subtrahi pro pœna talis culpæ aliquod bonum supernaturale, quod est superna uisio, ad quam ordinabat illa originalis iustitia, sed non ita de propinquo ordinaret ad illam: sicut ordinat gratiam.

B Secunda uia ad hoc idem potest summi, prout pœnam originale comparat ad pœnam actuale generaliter. Nã in omni peccato actuale, generaliter loquendo, est auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad commutabile: Auersioni ergo rñdet pœna damni. Conuersioni rñdet pœna sensus. nã quia peccator se auertit à diuino lumine, dignum est quod careat uisione diuini luminis. Est enim hoc generaliter, quod auertitur a lumine, & priuatur uisione illius luminis. Sed quia peccator se conuertit ad commutabile bonum, & ad creaturam, quia omnis creatura est materialis, & est quod sensibile respectu Dei, quod est actus purus, cui non est aliquid admixtum de potentia; dignum est, quod p tali conuersione pœna materiali, quæ est a materiali igne, & pœna sensibili, puniat. Sed in peccato originali est ita auersio ab incommutabili bono, quia est carentia originalis iustitiæ, quæ nos subiciebat, & ordinabat ad illud bonum, quod non est ibi conuersio ad commutabile bonum: pp quod tale peccatum sic meretur pœnam damni, quod non meretur pœnam sensus. meretur n. pœnam damni ex eo, quod est culpa, sed non meretur pœnam sensus, quia non est culpa actualis, & personalis per se: Sed est culpa naturalis per se. Si autem est culpa personalis: hoc est in quantum natura inficit personam, sed ista infectio, ut patet per habitam, non est per appositionem alicuius mali, per se loquendo, sed solum per subtractionem alicuius boni. i. originalis iustitiæ. & quia pœna debet rñdere culpæ: pœna debita tali culpæ p se, & absolute loquendo nõ erit per appositionem alicuius mali, sed solum p subtractionem alicuius boni. i. boni diuini, cui nos subiciebat originalis iustitia: priuabuntur ergo paruuli hoc bono, & carebunt diuina uisione, & hæc est pœna competens illi culpæ.

D Tertia uia ad hoc idem sumitur, pp peccatum originale comparatur ad actualem culpam Adæ specialiter. Nã ex actuali culpa Adæ infecta est natura nra, p cuius infectionem contrahimus pœnam originale. & quia paruuli nõ per actum suum, sed per actum primi parentis. contrahunt originale peccatum, quod est carentia boni supernaturalis: ipsi Adæ pro actuali suo peccato debentur pœna sensus: paruulis autem, quod peccatum Adæ non plus potuit attingere per se, & directè:

Auersioni, & conuersioni peccatoris quid respondeat.

directè: nisi quia potuit eos priuare, & priuauit quodam bono supernaturali. ideo pro tali priuatione, sola priuatio, & sola carentia alicuius boni supernaturalis debet esse competens, & debita pœna. Hoc autem est carentia diuini boni, uel carentia uisionis illius boni, quod uidendo adipiscimur omne bonum: nec dicimus, quòd in uisione diuina sit principaliter beatitudo nostra, sed dicimus, quòd sine uisione diuina non potest esse beatitudo nostra.

Quarta uia ad hoc idem potest sumi, si consideremus specialiter, quare alicui post mortem debeat pœna sensibilis. Nam quia ratio superior consentit in delectatione operis prauitatis, & non consentiat in ipsum opus, sed morosè, & sine freno consentit in delectatione, ut supra patuit per Magistrum, potest ibi esse peccatum mortale: & ex hoc est ibi auersio, cui debetur pœna damni, & conuersio, cui debetur pœna sensus. & quod prauè delectationi circa commutabile bonum debeat pœna sensus, & debeat tormentum & luctus, quæ sunt pœna sensibilis: satis ostendit Ioannes in Apoc. cum ait: Quàtum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.

Apoc. 18.

R E S P. A D A R G. Ad primum dicendum, quod ibi supplitiū ignis æterni uocat Aug. ut cõiter ponitur, & benè oẽm pœnã, æternam, siue sit pœna damni, siue sensus, & quia originale peccatū est carentia originalis iustitiæ per quã ordinabamur ad Deum, & ad uidendum Deum, licet non ita de propinquo sicut ordinamur per gratiam, per quam non solum possumus stare, sed etiam proficere: ergo pro tali carentia originalis iustitiæ patientur pœna diuinæ uisionis. Et quia paruuli decedunt cum tali carentia iustitiæ, & cum debito habendi eam: quia à tali debito non possunt absolui post mortem: ideo in æternum carebunt tali uisione, & ex hoc pœna damni erit eis æterna. Et quia Aug. loquitur de supplitiio ignis æterni uocans supplitiium omnem pœnam æternam, siue damni, siue sensus. ideo &c. Quòd autè sic intelligenda sint uerba Aug. patet per uerba eius posita in littera dicentis, quod pœna paruulorū decedentiū solo originali est mitissima: nõ autè esset mitissima, si esset ibi pœna sensibilis.

Ad secundum dicendum, quod peccatū originale est maius ueniale quantum ad auersionem, sed nõ est maius quantum ad conuersionem: immo si uolumus proprie loqui in peccato ueniali, est cõuersio, sed non proprie est ibi auersio. In peccato autem originali est econuersio ibi. nõ est auersio, non cõuersio: ideo peccato originali damni debetur, non pœna sensus. sed peccato ueniali debetur aliquo modo pœna sensus. ppter quod argm̄ magis concludit oppositum, quam propositum.

Ad tertium dicendum, quod argm̄ magis arguit oppositum, quã propositum. Nam in hac uita pœna cõsequitur uirtutem naturalis agentis, ut cõmuniter ponitur, siue sit agēs interius, ut febris, siue agēs exterius, ut gladius, uel ignis. sed post mortem pœna non innitur uirtuti naturalis

A agentis, sed uirtuti diuinæ iustitiæ. Nam naturaliter loquendo ignis non posset agere in anima separata, quæ puniatur per ignem, ut est separata, & ante resurrectionem, & post resurrectionem secundum hunc ordinem, quem uidemus, ignis non poterit naturaliter agere, nec in corpus nec in animam dånatorū: quia nõ erit amplius tēpus, & cessabit motus primi mobilis. Solum ergo hæc fiet uirtute diuinæ iustitiæ: & quia patet per habitam quod diuina iustitia hoc exigit. quod paruuli puniantur pœna damni: non pœna sensus. ideo &c.

Ad quartum dicendum, quod argm̄ arguit ex insufficienti. supponit. nõ quod corpus sit impassibile, uel per dotem impassibilitatis, scdm̄ quem modum sunt impassibiles beati: aut per originalem iustitiam, scdm̄ quem modum erat impassibilis Adã. sed est dare tertium modum, qui erit post resurrectionem, impassibilitas per mutationem naturæ. quia post resurrectionem cessabit motus primi mobilis, & non erit amplius tempus nec merendi, nec demerendi, nec pœnam sensibilem naturaliter patiendi. Si ergo post resurrectionem patientur aliqui sensibilem pœnam corporalem: hoc non erit propter naturalem actionem, sed propter exigentiam diuinæ iustitiæ: & quia, ut dictum est, diuina iustitia hoc non exigit, quod paruuli patientur pœnam sensibilem. ideo &c.

A R T I C. II.

C *An paruuli sine baptismo decedentes spiritualem dolorem sentiant.*
Conclusio est negatiua.

D. Tho. 2. sent. d. 33. q. 2. artic. 2. Et de Malo q. 5. articu. 3. D. Bon. d. 33. arti. 3. q. 1. Gad. Quol. 6. q. 21. Ric. d. 33. q. 5. Biel. d. 33. q. 1. Dur. d. 33. q. 3. Tho. Arg. d. 33. q. 1. arti. 1. Ant. And. d. 33. q. 1. Capr. d. 33. q. ult. Vide alios Doct. supra citatos.

D secundum sic procedit. Vt quod paruuli non baptizati spiritualem dolorem, & afflictionem in anima sentiant: Quia ut dicitur Esa. de damnatis, quod uermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. & Aug. 10. de Ci. Ignem refert ad pœnam corporalem: quia per ignem sustinebunt acerbiter pœnam corporalem. Verum ad afflictionem conscientie, quam habebunt de tanto bono, quod amiserunt: immo communiter ponitur, quòd plus dolebunt damnati de pœna damni: quia amiserunt tantum bonum, quàm de pœna sensus, qua affliguntur ab igne materiali. Cum ergo paruuli habeant pœnam damni: uidetur, quòd hoc esse non possit, sine magno dolore, & afflictione mentis.

Esa. 66.

10mo. 5. cap. pit. 22.

Præterea cum quis caret eo, quod delectat: sine dolore, & afflictione esse non potest. Sed in uisione diuina est maxima delectatio; carentia ergo eius in paruulis non erit sine dolore.

Præ-

Præterea si dicitur, quod paruuli non habebunt ex hoc dolorem: quia non amiserunt illud pro propria culpa; Contra: quia videtur, quod hoc dolorem augeat, non minuat: quia videmus homines magis dolere, cum perdunt aliquid non sua culpa, quam si illud perderent sua culpa. ergo &c.

Præterea sicut pueri Baptizati se habent ad meritum Adæ, sic non Baptizati se habent ad de meritum Christi non solum diuinam uisionem, sed et magnū gaudiū ex tali uisione. ergo pueri non baptizati pro demerito Adæ habebunt non solum diuinæ uisionis carentiam, sed etiam habebunt magnum dolorem.

IN CONTRARIUM est: quia recta ratio non patitur, quod aliquis turbetur, uel doleat de hoc, quod uitare non potuit: sed paruuli non potuerunt hoc uitare, quin incurrerent carentiam talis uisionis, ergo &c.

Præterea ponebant Stoici, quod in sapientē uirū non poterat cadere tristitia, uel perturbatio. Ponebant, non quod si homo est sapiens, adhibet omne remedium, quod potest, ne accidat sibi aliquod malum. solum ergo illud malum accidit sapienti, quod uitare non potest, quo posito si tale malum accidat, non tristatur. sed hoc est in paruulis decedentibus sine Baptismo, ergo &c.

RESOLVTIO.

Paruuli spiritualem, & afflictiuam penam in anima sine Baptismo de cedentes non sentiunt. Id quod diuino ordini, diuinæ iustitiæ, diuinæque competit dispositioni: ut patet ex motu uoluntatis: absentia boni: præsentia mali: eorum statu, ac uoluntatis indiffinitate, diuinæque iustitiæ iubente.

RESPONDEO dicendum, quod omnia hæc reducenda sunt ad diuinum ordinem, uel ad diuinam dispositionem, uel ad diuinam iustitiam. Nam diuina iustitia non patitur, quod paruuli tristentur, & affligantur interius propter id, quod perdiderunt, non per actum, & motum proprium, non per actuale peccatum proprium, sed per peccatum Adæ. Quia si quæretur causa, quare dicatur pena sensibilis; Dicit potest non solum illas, per quas quis affligitur per agens corporale exterius, ut per ignem, sed etiam per tristitiam, & afflictionem interius in mente: quia non est modica pena actu dolere, & tristari interius. sicut ergo culpa paruulorum solum est in subtractione alicuius boni, non in appositione alicuius mali, per se loquendo, ideo pena eorum solum erit in subtractione boni diuini, & diuinæ uisionis: non in appositione pœne exterioris, uel tristitiæ interioris. ideo omnes illas quatuor rationes, quas adduximus ad probandum, quod paruuli, exigente hoc diuina iustitia, non affligentur per penam exteriorē: possumus adaptare, quod non affligentur interius per tristitiam interiorē. Sic ergo potest solui quæstio propo-

Asita per comparisonem ad præcedentem.

Sed si uolumus eam soluere in se; Dicimus quod circa hoc est triplex modus dicendi. Quidam enim dicunt, quod paruuli non dolebunt post mortem de pœna damni, quam habent. quia non habebunt cognitionem sui status. Nam sicut ante mortem non cognoscebant statum suum, sic post mortem, ut dicunt non cognoscent illum. propter quod non dolebunt, quia pœna damni sine cognitione damni non potest dolorem parere, sed hoc communiter improbat, & bene: quia irrationale est, quod anima separata cognitionem sui status non habeat, & quod non cognoscat, quod naturali ratione cognosci non potest. Est ergo alius modus dicendi, quod paruuli dolebunt de pœna damni, sed mitigabitur eorum dolor de damno, quod habent. & de bono, quod perdiderunt: quia hoc non fuit propter eorum actum, uel propter eorum opus. Sed hoc non est rationale ponere: quia tunc pœna eorum non esset mitissima: cuius contrarium asserit Aug. ut habetur in littera. Adhæreamus ergo tertio modo dicendi, quod paruuli habebunt penam damni, uidelicet carentia diuinæ uisionis. sed nullam habebunt aliam pœnam, nec sensus per ignem affligentem exterius: nec per tristitiam, uel dolorem affligentem interius.

Possumus autem 6. uis declarare, quod paruuli non dolebunt de damno, quod habebunt. Nam dolor, uel tristitia mentis, de qua hic loquimur, est quidam motus uoluntatis penosus propter absentiam alicuius boni, uel propter præsentiam alicuius mali.

Prima ergo uia sumetur, quod non potest ibi esse talis dolor ex ipso uoluntatis motu.

Secunda non potest hoc esse ex absentia boni.

Tertia, quod non ex præsentia mali.

Quarta ex eorum statu.

Quinta quia non possunt habere uoluntatem difformem à Deo.

Sexta, quod nulla pœna erit ibi, secundum exigentiam diuinæ iustitiæ.

Prima uia sic patet: Nam, ut habetur Esa. ubi loquitur de mensura pœnæ, respectu culpæ: quia hoc erit in mensura contra mensuram. Et ut exponit interlinearis, erit in mensura pœnæ contra mensuram culpæ: cum ergo culpa originalis non sit per aliquem motum uoluntatis: paruuli ante mortem si in solo originali decedant, & post mortem puniatur per aliquem motum uoluntatis afflictiuum non est mensura pœnæ, sed mensura culpæ.

Secunda uia sic patet: Peccatum originale fuit per subtractionem boni gratuiti, & per derelictionem naturæ in suis naturalibus. propter quod paruuli post mortem non poterunt habere appetitum ultra appetitum naturalem secundum se, & sibi derelictum, sed bonum illud, quo carent, est omnino supra naturam. propter quod ad hoc non poterunt habere appetitum, nec poterunt de hoc dolere.

Tertia uia ad hoc idem sumitur: quia hoc esse non

Paruuli sine Baptismo decedentes, non dolebunt de damno, quod habebunt.

Esa. 27.

non potest ex præsentia alicuius mali. dictum est enim, quod quia paruuli decesserunt in mera natura sibi derelicta, non poterunt desiderare nisi mera bona, quæ mera natura potest adipisci: nec poterunt dolere de præsentia alicuius mali: nisi merè naturalis: sed post mortem nulla talis pœnitentia est, quæ sit ex mera natura, ut supra patuit, sed solum ex diuina iustitia.

Quarta uia ad hoc idem sumitur ex eorū statu. Nam status eorum est in termino, propter quod appetitus eorum naturalis: quia habet naturam sibi derelictam, est in termino, ut nō possint amplius appetere, quàm habeant. Et hæc uia confirmat alias, ut quia sunt in termino non possunt ulterius appetere præsentiam alicuius alterius boni: nec absentiam alicuius mali.

Quinta uia sumitur: quia non potest ibi esse difformitas uoluntatis paruulorum post mortem a uoluntate diuina: nam secundum ea, quæ gessimus in uita, debemus recipere post mortem: si ergo paruuli in uita non habuerunt uoluntatem difformem a uoluntate Dei: quia nullum habuerunt uoluntatis motum, nec liberi arbitrij usum: non potuerunt habere uoluntatem difformem a uoluntate Dei. Secus enim est in damnatis: quia propter peccata actualia, quæ commiserunt in uita, habuerunt uoluntatem difformem a uoluntate Dei: consequens est, ut habeant eam sic difformem post mortem: paruuli uero, quia nō habuerunt eam difformem in uita: non habent difformem post mortem.

Sed dices, quod non habuerunt eam difformem, nec conformem: quia nullum habuerunt uoluntatis motum, sed hoc confirmat nostrum dictum. Sufficit enim nobis, quod sicut in uita non habuerunt uoluntatem conformem, uel difformem; ita non habeant post mortem: quia si haberent uoluntatem conformem, tunc placeret eis pœna damni, & haberent de hoc gaudium, quod nullus diceret: sed sufficit, quod non habeant uoluntatem difformem, & quod eis non displiceat talis pœna: ad hoc, quod de ea non doleant.

Sexta uia sic patet: Nam ibi non erit pœna nisi secundum exigentiam diuinæ iustitiæ. quod ergo paruuli habeant pœnam doloris, & tristitiæ pro sola culpa originali, quam contraxerunt sine delectatione, & sine lætitia: diuina iustitia non admittit.

Joan. Christi.
soli.

RESPON. AD ARG. Ad primum dicendum, quod in damnatis pœna damni, & carentia diuinæ uisionis adgenerabit in eis pœnam doloris, & tristitiæ plus, quam pœna sensus: quia plus dolebunt de tanto bono, quod amiserunt, quàm de omnibus tormentis, quæ patiuntur. sed hoc est quia habent uoluntatem difformem a uoluntate diuina, sed paruuli licet non habeant uoluntatem conformem: quia non placet eis pœna damni, tamen quia non habent eam difformem, & non displicet eis talis pœna, & quia tristitia, & dolor sine displicentia esse non possunt: ideo de tali pœna nec tristantur, nec dolent. quæ oīa

A confurgunt ex hoc fundamento, quod ibi non est pœna: nisi secundum exigentiam diuinæ iustitiæ.

Ad secundum dicendum quod uisio diuina, uel quodcunque bonum non delectat nisi, uel habitum in spe, uel habitum in re. In re autem tale bonum non habent: nec possunt ipsum habere in spe, cum uideant se omnino ineptos ad tale bonum. quod est sic supra naturam. & etiam quia nullus potest habere spem de re omnino impossibili, & quia hoc est omnino impossibile, cum sint in termino, & non possint ulterius adipisci, ideo non est rationale, quod doleant.

Ad tertium dicendum, quod bonum, quo quis amittit non per propriam culpam. quod magis inde dolet. Verum est, si illud bonum sit ei debitum. & quia uisio diuina est supra naturam, & nullo modo secundum se est nature debita. Ideo de carentia talis boni: si hoc non fuit per eorū actum, uel eorū opus: nullo modo dolere debent nec posteri, cum hoc sit contra exigentiam diuinæ iustitiæ.

Ad quartum dicendum, quod donum excedit peccatum Adæ, ut patet per Apostolum ad Rom. propter quod non ualet si per donum Christi conferimus gaudium post mortem, quod propter demeritum Adæ paruuli patiantur aliquem dolorem post mortem. Vel possumus dicere, quod non est simile de gaudio, quantum ad præsentiam boni: & de dolore quantum ad absentiam: quia omnis præsentia cuiuscunque boni, siue sit naturale, siue supra naturam: habet generare gaudium, sed non absentia cuiuscunque boni habet generare dolorem, & maxime si illud bonum sit supra naturam, & quod nec in re haberi possit. quia spes, quæ differtur, affligit animam. paruuli autem illud bonum non possunt habere in re: cum sit supra naturam, & ipsi decedant in mera natura sibi derelicta. Nec in spe possunt ipsum habere: cum ipsi sint in termino, & non possint operari ulterius aliquod bonum, & maxime, quod excedit eorum statum, & naturam.

Rom. 4.

Dubitatio I. Litteralis.

D **S**UPER litteram primo queritur su per illo uerbo, quod possunt intelligi plura peccata Adæ in una transgressione eius. Sed hoc uidetur impossibile: cum non fuerit ibi nisi unus actus, & una transgressio, quod fuerint ibi plura peccata. Dicendum, quod in uno actu, & in una transgressione possunt esse plura peccata, id est plure. circumstantiæ peccatorum. propter quod in uno peccato Adæ assignat Aug. in Enchiridion plura peccata quantum ad circumstantias, quarum aliqua sunt sumptæ propriæ: aliqua uero, ut communiter ponitur, secundum quandam similitudinem, & metaphoram. In peccato uero Adæ fuerunt tria propriè: superbia, inobedientia, & gula. Superbia fuit ibi prout Adam comparatur ad seipsum quia nimis dilexit propriam excellentiam, quando uoluit se eleuare ultra quod

tom. 3.

Deus

Deus mandauerat. Fuit ibi inobedientia respectu Dei, quia noluit obedire Deo. Fuit ibi gula respectu cibi; quia gustauit de cibo uetito: Propter quod in uno, & eodem actu scđm diuersas, & diuersas circumstantias pnt nominari diuersa peccata. Notat etiam ibi Aug. ut patet Enchi. 43. ubi de ista materia loquitur: multa alia peccata secundum quandam similitudinem quia fuit homicidium in quantum occidit seipsum, spiritualiter sacrilegium, quia non credidit Deo. Est enim sacrilegium quasi sacri furtum: Legere enim uno modo idem est qđ furari. Si enim non credimus Deo, qui est ipsa ueritas & qui non potest mentiri, & furamur ab eo illud sacram, quod ibi debetur: uidelicet quod debemus adhibere fidem dictis suis. Fuit ibi fornicatio in quantum corrupit integritatem mentis sue, & mentem suam, quam desponsam Deo tradidit persuasione diaboli. fuerunt etiam ibi alia peccata, quae narrantur in littera, & sunt assumpta ab Aug. dicto lib. & cap. Dicimus autem ista sumpta esse similitudinarię quia non fuit ibi propria fornicatio, nec homicidium nec sacrilegium, sed ad modum fornicantis, homicidę, & sacrilegij se habuit.

TOMO. 3.

Dubitatio II. Litteralis.

Vtlerius forte dubitaret aliquis de hoc, qđ in littera dicitur quod non est putandum grauius Sed contra: Quod habet minus incitatum ad peccandum, est reputatum grauius, sed Adam fuit huiusmodi. Ergo &c.

Præterea peccatum, quod maius malum infert, est grauius, sed huiusmodi fuit peccatum Adę Ergo &c. Dicendum, quod peccatum debet reputari grauius ex ipsa auersione. Illud. n. quod magis auertit à Deo est grauius. Idola tria est grauius peccatum, quam gula, & agere contra legem naturalem in corde scriptam, est grauius qđ peccare contra legem uoce prolata: & facere quod est secundum se malum, qđ facere, quod non est malum nisi quia prohibitum. Ex his ergo sunt uidentia peccata maiora, uel minora, sed ex eo, quod est per accidens, uel ex aliqua circumstantia aggrauante: non est hoc iudicandum. Cum ergo dicitur, quod minus habuit de incitatio: hoc arguitur ex grauitate, & circumstantia, non ex ipso genere peccati. Cum uero additur, quod maius malum intulit peccatum Adę: hoc fuit per accidens, quia inuenit naturam integram. hoc. n. fecisset quocumque aliud peccatum: non obstante, quod aliqui dicant contrarium.

Dubitatio III. Litteralis.

Vtlerius autem dubitatur: Si quocumque aliud peccatum commisisset Adam, intulisset posteris suis tantum damnum, quantum intulit. Et uerum qui busdam, quod non, quia solum efus illius ligni fuit sibi prohibitum, quod quacumque die comederent morte morerentur: si ergo solum fuit

A eis hoc prohibitum, & pro solo hoc Deus comminatus est eis mortem: non uerum, quod pro alio peccato mortem incurrisset tam ipse, quam posterius fui. Dicendum, quod quaecumque peccatum fecissent mortem incurrisset: & intulissent illud damnum posteris suis, quod intulerunt. Nam non incurrerunt aliud damnum posterius sui nisi solam carentiam originalis iustitię, cum debito habendi eam. sed illa originalis iustitia non compatiebatur secum aliquod peccatum. Magis enim erat quantum ad hoc indignantis nature, quam sit gratia. Nam gratia compatitur se cum peccato ueniale, sed illa nullum. Et ideo dicimus, quod Adam non potuit primo peccare uenialiter quod totum erat propter originalem iustitiam. Nam quod diu ratio Adę erat subiecta Deo. Adę peccare non poterat. nec uenialiter nec mortaliter. & quia non poterat ratio eius auerti à Deo nisi per peccatum mortale, non poterat Adę peccare uenialiter nisi prius peccaret mortaliter. quod eumque ergo peccatum fecisset Adę: priuasset ipsum, & nos originali iustitia, qua priuati incurrimus necessitatem moriendi, & rebellionem uirium, & omnia, quae nunc incurrimus pro peccato originale.

Ad argumentum autem in contrarium cum non fuerit facta prohibitio nisi de esu ligni, & propter talem prohibitionem facta fuit comminatio mortis Dicitur debet, quod illa comminatio fuit pro loco à simili. Si. n. efus ligni non erat malus, nisi quia prohibitus. quia & ex hoc fuit priuatus Adam originali iustitia: si aliter peccasset, & commisisset malum: non solum quia prohibitum, sed quod esset de se malum, multo magis fuisset priuatus illa iustitia.

Dubitatio IIII. Litteralis.

Vtlerius autem dubitatur de eo, quod habetur in littera, uidelicet primos parentes pro penitentia misericordiam consecutos. Sed contra: Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. sed Adę abstulit à nobis originale iustitiam, quae nunquam restituta est nobis Ergo de homini peccato nunquam poterit consequi ueniam. Dicendum, quod non est dare per persistendum quamdiu sumus in uia. si ergo homo faciat totum, quod in se est, & conuertitur, & poenitet, dato, quod non posset restituere ablatum, remittitur sibi peccatum, ut si quis heret de alieno mille libras, & in morte non heret nisi obolum dando illum obolum, & dolendo, quod non poterit plus restituere esset absolutus. In sola ergo contritione dimittuntur peccata. Illud ergo dictum, quod non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, locum habet, quando est possibilis restitutio.

Restitutio i uero quo pro facto sumatur.

Peccatum quo remittatur, quando non restituitur ablatum.

Dubitatio V. Litteralis.

Vtlerius autem dubitatur de eo, quod in littera dicitur, quod si homo iuste uixerit non ex hoc meretur mortem non perpeti. Contra mortem incurrimus pro peccato Absoluti ergo a peccato, iuste uiuendo meremur non perpeti mortem. Aegid. super ij. Sent. T t Dicendum,

Dicendum, quòd mortem incurrimus propter corruptionem naturæ. Nam in Adam, ut supra diffusius tangebatur: persona infecit naturam: sed in suis posteris natura infecit personam: Re generatio ergo per Baptismû, per quem abluimur a pctõ originali: & confessio per contritionem, per quâ absoluihur à peccato actuali, non terminantur ad naturam, sed ad personã. Absoluitur ergo persona à peccato, uel à peccatis, sed propter hoc non restituitur persona in statum pristinum: uel absoluitur persona secundum se: sed non absoluitur, ut principium alterius, propter quod persona absoluta à peccato originali generat filium cû tali peccato potuit ergo Adã naturam suam corrumpere, sed non potuit se in suum statum restituere, quod, & in alijs contingit. Nam potens projicere lapidem in puteû: nõ oportet, q̄ possit ipsum inde extrahere: & occidens hoïem, non possit ipsum resuscitare, & sicut, n. põt animam corpori iterû reunire, qui potuit animam creare, & eam corpori infundere: sic etiam solus ille potest naturam corruptam restaurare, qui habet potentiam super totam naturam, quã non habet ullus purus homo: quantum ergo ad ea, quæ sunt personæ, potest fieri restitutio per Baptismum, uel per contritionem, sed non quantum ad ea, quæ sunt naturæ.

Dubitatio VI. litteralis.

Vlterius autem dubitatur de hoc, quod in littera dñ, q̄ primos, & secundos stimulos cogitationis Græci propatheias uocãt, qd sonat hoc uerbum propatheias? Dicendum, q̄ hoc uerbû dictum est per sincopã: debet. n. dici protopatheias, & est interpretatio eius a protos, q̄ est primum, & patheis, quod est passio, unde protopatheias, id est primas passiones. dicuntur autem primæ passiones quamdiu non est ibi peccatum mortale: sed ueniale, siue sint primæ cogitationes, siue secundæ.

Dubitatio VII. litteralis.

Vlterius autem dubitatur de hoc, quod in littera dñ. quæ. n. iustitia est, ut pater peccauit, & filius punitus est, sed subditur pro solutione sed in mysterio illud dictum est, qualis sit ista solutio quæstionis propositæ. Dicendum, q̄ Cham peccauit q̄ uidit nuditatẽ patris, & non cooperuit, sed suis fratribus annunciauit, & tamen nõ fuit punitus, Cham, sed fuit punitus eius filius Chanaã, qui fuit maledictus, & denũciatus seruus: & exponens Hiero. dicit hoc mysterialiter factum esse, quia primæ cogitationes, quæ sunt peccatum ueniale, per se loquendo, non puniuntur æternaliter: sed aliæ cogitationes posteriores, quæ sunt peccatum mortale, & quæ oriuntur ex primis, puniuntur æternaliter. ad quod in sinuandu nõ fuit punitus Cham pater, sed Chanaam ex eo genitus.

Passiones
primæ carẽt
pctõ mortali.

DIST. XXXIII.

De peccato actuali in se, & quantum ad eius causalitatem.

Post prædicta Post Magister determinauit de peccato originali, qd contrahitur ex origine: hic determinat de peccato actuali, qd contrahitur ex mala actione uoluntatis. Et quia peccatũ actuale, de quo hic agitur, est quid malũ, & cõtrahitur ex mala actione uoluntatis: iõ duo facit: quia primo determinat de ipso malo, siue de ipso pctõ. Scdõ determinat de ipsa uoluntate, prout cõparatur ad suum finẽ per suã actionẽ. Scdã ibi: {Post prædicta de uoluntate,} in princip. 38. dist. Circa primum quatuor facit: quia primò determinat de cã, & origine mali, & etiã de subiecto mali, siue peccati. Scdõ determinat de quiditate mali, & cõparat malum, siue pctõ ad ipsum actum, & ad ipsam penam. Tertio specialiter determinat de malo, siue de peccato, ut cõparatur ad penam, & resumit de actu malo, in quantum actus est bonus. Quarto determinat de ipso actu malo scdõ m contrariam opinionem asserentem, q̄ nullo modo est bonus. Secunda ibi: {Post hoc uidentum est,} in principio 35. dist. Tertia ibi: {Sciendum est tamen} in principio 36. dist. Quarta ibi: {Sunt autem, & aly.} in princip. 37. dist. Prima pars continet præsentem Dist. & Lectiõnẽ. Circa quã duo facit: quia Primo continuat se ad dicenda. Scdõ exequitur de proposito ibi: {Causa, & origo.} Circa quod duo facit, quia primo determinat de cã, & origine mali, siue peccati. Scdõ determinat de subiecto mali, in qua re sit malũ ibi: {Ostensa origine.} Circa primũ duo facit: quia primo ostẽdit, quòd primordialis causa mali, siue peccati est bonum defectiuum. Secundo declarat, q̄ immediata causa mali, siue peccati est uoluntas mala ibi: {Mala aut uoluntas.} Tũc sequitur illa pars {Ostensa origine,} in qua determinat de subiecto mali, in qua re sit malum. Et duo facit: quia Primò facit, quod dictum est. Secundo epilogat circa determinata ibi: {Ex his aperitur,} Circa primũ tria facit, quia primo facit qd dictũ est ostẽdens, in quo sit malũ, q̄ non est nisi in bono. Scdõ ex his, q̄ dixerat cõcludit quandã ueritatẽ: uic, q̄ dicere hoïem malũ, uel naturã aliquã malã, nihil est aliud dicere, q̄ bonum malum. Tertio ex his, quæ dixerat, declarat in hoc fallere, & deficere Dialecticorũ regulã asserentium duo contraria in eodem esse non posse. & unũ contrariorũ non posse esse in alio: quia malum nisi in bono esse non potest. Scdã ibi: {Ex quo colligitur.} Tertia ibi: {Iõ in his.} Tunc sequitur illa pars: {Ex his aperitur:} in qua epilogat circa determinata, & tria facit: quia Primo

primo facit quod dictum est. Secundo circa p̄ta-
cta mouet quandam quæstionem. Tertio que-
stionem motam soluit. Secunda ibi: { *Ad hoc
autem* } Tertia ibi: { *Hoc autem Augustinus.* } & in
oc terminat sn̄ia p̄ntis Lectiōis, & Distinct.

Q V A E S T. I.

De peccato actuali in se.

Via Magister in hac Dis. princi-
paliter determinat de duobus,
de malo, & de causa mali. Ideo
de his duobus principaliter
quæremus.

Circa primum quærentur
quatuor Primo quæretur de malo quantum ad
esse, an sit. Secundo quantum ad quidditatem
quid sit. Tertio quantum ad subiectum suum
reale. Vtrum malum sit in rebus. Quarto quan-
tum ad suum subiectum oppositum: Vtrum
malum sit in bono.

A R T I C. I.

*An malum sit aliquid.
Conclusio est affirmatiua.*

D. Tho. 1. p. q. 48. ar. 1. Et 2. Sent. d. 34. q. 1. ar. 1. Ric. d.
34. q. 1. Biel. d. 34. q. 1. Tho. Arg. d. 34. q. 1. ar. 1. & 4.
Dur. d. 34. q. 2. Capr. d. 34. q. 2.

D primum sic proceditur: Vñ
quod malum non sit. quia
quicquid est, uel est existens,
uel est in existentibus. Sed
Dio. 4. de di. no. ait quod ma-
lum nec est existens, nec in
existentibus. ergo &c.

Præterea vñ, q̄ malum non solum non sit qd
rei, sed etiam, q̄ non sit qd rationis. quia quic-
quid est uel est rei, uel rationis, uel est in existi-
entibus, uel non in existentibus. Sed, ut ait Dio. 4.
de di. no. malum non est in existentibus,
neque in non existentibus. Et subdit, q̄ malum
magis ab ipso non existente, quàm ab existente
abest, idest elongatur.

Præterea si malum esset, posset de hoc for-
mari propositio affirmatiua, uel negatiua. sed
secundū Dio. de mystica theol. cap. qd sit diui-
na caligo, ait in Deo esse omnes affirmatio-
nes, & magis proprie omnes negationes, sed in
Deo non est malum Ergo nec sub affirmatio-
ne, nec sub negatione potest reponi malum.

Præterea oē illud, quo posito, ponitur eius
destructio, esse non p̄t: & iō non possunt ueri-
ficari contradictoria. quia qui ponit ea uerifica-
ri destruit, & negat ea uerificari sic, quia posi-
tio mali est destructio mali: dicente Philoso-
pho: Malum seipsum corrumpit, & si integrum
sit, importabile sit. ergo &c.

4. Eth. c. 5.

A Præterea omnis artifex prouidus propellit,
& uitat malum ab opere suo, q̄tu m potest, sed
Deus ē oīum artifex prouidus: quia ut d̄r Sap. ^{Sap. 7.}
Deus omnium est n. artifex: omnem h̄ns uirtu-
tem, omnia prospiciens, idest prouidens: si er-
go Deus est omnium artifex prouidus, & om-
nia reguntur sub diuina prouidentia, ab omni-
bus rebus propellit malum, ut omnino nihil sit
malum.

IN CONTRARIUM est, quia secundū
Philosophum in principio Ethicorum bonum
est, quod omnia appetunt: Ergo per locum ab
opposito: malum est, quod omnia respuunt. sed
multa sunt respuenda secundum rectam ratio-
nē, ergo multa sunt mala. ergo. ^{1. Eth. c. 2.}

B Præterea non potest aliquid agere nisi sit ali-
quid, sed malum agit: quia corrumpit bonum.
Ergo oportet malum aliquid esse.

R E S O L V T I O.

*Malum habet esse, eo modo, quo habet priuatio:
& magis, quam pura negatio, & ipsum nihil:
habet tamen minus esse, quàm esse per se.*

R E S P O N D E O Dicendum, quod cum q̄
ritur an malum sit, quæritur quō malum com-
paratur ad esse ipsum. Dicemus ergo, quod sex
modis potest aliquid comparari ad ipsum esse.

Primo, quia suum esse est per se esse, & hoc mo-
do comparatur ad suum esse in istis corporali-
bus substantia composita, quia ei competit per
se esse, sic etiam ei competit per se fieri. quia cū
fieri terminetur ad esse, illi soli competit per
se fieri, cui competit per se esse. Hoc aut est solū
compositum. Et iō probatur in primo Phys.
q̄ non fit per se nisi cōpositum: q̄ a non habet
esse per se nisi cōpositum. Sc̄do mō comparat̄
aliquid ad suum esse tanq̄ id, qd̄ dat esse. & hoc
mō hēt esse forma. Nā forma dando esse, inci-
pit esse. Nā dando esse materia, incipit esse for-
ma. Non p̄t ergo intelligi q̄ sit forma, nisi per
comparationē ad materiam, & nisi sit in mate-
ria, loquendo de istis formis materialibus edu-
ctis de potentia materiæ. Tertio modo compa-
ratur aliquid ad esse: quia suum esse est sub esse,
& hoc mō cōparatur ad esse ipsa materia, & nō
habet esse nisi, ut est sub forma: nec fit nisi q̄ a
fit sub forma. Et quia materia sub forma dicit
qd̄ compositū: iō materia non existit nisi exi-
stentia cōpositi, nec fit nisi factiōne compositi.

Et qd̄ dictū est de materia respectu formæ, ue-
ritatē hēt de forma respectu materiæ. Nā forma
nō est nisi in materia, & non fit nisi in materia.
& q̄ a forma ī materia dicit ipsum cōpositū: iō
forma nec est, nec fit, nisi existētia, & factiōne
cōpositi. Quarto mō d̄r aliqd̄ esse q̄ a suum esse
est in esse, & hoc mō sum accidētia. Et iō d̄r de
acc̄ntē, q̄ suū esse est in esse. Et Philosophus ait
in vii. q̄ acc̄ntia nō sunt entia: nisi q̄ a sunt entis
i. subitātia. Sunt. n. accidentia entia per attribu-
tionem ad subitātiam. Et ex hoc patere potest
dictum Dio. quod malum non est existens, nec

Aliquid sex
modis ad
ipsum esse
cōparatū.

1. Phys. 64.
Et 7. Met.
26. & 32.

4. Met. 2. Et.
7. Met. 2. &
14. & 2.
h. et. 22.

Aegid. super ij. Sent. T t 2 in exi-

in existentibus : Malum n. non est existens, quia non est substantia nec est in existentibus: quia non est accidens. Quinto modo dicitur aliquid esse: quia eius esse est ad aliquid esse, & hoc modo sunt relationes: quia illa dicuntur relativa, quorum esse est ad aliquid se habere, & illa dicuntur ad aliqd, quæ hoc ipsum, quod sunt, aliorum dicuntur. Sexto modo dicitur aliquid esse, uel comparatur ad esse, quia eius esse est ab esse, & hoc modo sunt priuationes, quia non sunt entia, sed defectus entium. Nam priuatio non adest nisi quia aliquid abest ab esse: ergo alicuius rei est esse priuationis.

Possimus autem, & septimo modo comparare aliquid ad esse ut dicatur aliquid esse: quia potest aliquo nomine nominari, secundum quem modum, & ipsum nihil est aliquid: quia potest ei imponi nomen & potest nomine aliquo nominari. Cum ergo quaeritur an sit malum; dici potest, quod malum eo modo habet esse, quo habet esse priuatio: cum non sit malum, nisi priuatio boni: & eo modo habet esse, quo habet esse tenebra, quæ non est nisi priuatio luminis, & quo habet esse silentium, quod non est nisi priuatio uocis, ut potest patere per Aug. 12. de Ciuitate. Si ergo esse, quod habet malum, comparatur ad omnia alia esse, quæ supra tetigimus; dicemus, quod malum plus habet de esse, quam ipsa pura negatio, & quam ipsum nihil, sed minus habet de esse, quam omnia alia præta: nam si comparatur ad rem, quæ est substantia composita, uel quæ est substantia forma, uel quæ est materia, uel ad rem, quæ est accidens, patet quod nulla talis res est pura priuatio: sed quælibet istarum rerum est aliqua essentia. Malum autem, secundum quod huiusmodi est pura priuatio, & non est aliqua essentia, propter quod minus habet de esse, quam aliquod istorum quatuor. Sic etiam si comparatur malum, quod est priuatio ad ipsam relationem, minus habet esse, quam relationem: quia relatio reperitur in rebus summe perfectis, & quæ maxime habent esse: quia reperitur in Deo, & in personis diuinis, immo quantum ad hoc longe collocanda est, supra omne accidens: quia in Deo est ad aliquid, & relatio: sed nullum est ibi accidens, sed omnia talia, quæ in creaturis dicuntur accidens, in Deo dicuntur diuinam substantiam. Propter quod Boetius de Trinitate ait, quod in Deo non sunt nisi duo prædicamenta: Substantia quæ continet unitatem, & relatio, quæ multiplicat Trinitatem. His itaque transcursis dicamus, quod malum, cum sit priuatio solum respectu nihil habet aliquam excellentiam: quia priuatio non est pura negatio, & non potest verificari de ipso nihil: propter quod Philosophus in 4. Metaph. dat differentiam inter priuationem, & negationem: dicens, quod priuatio est negatio in subiecto. Nam negatio, quantum est de se nihil præsupponit, & potest verificari de ipso nihilo, sed priuatio semper præsupponit aliquod subiectum, in quo priuat aliquid. Ex hoc ergo potest patere illud dictum Dionysio, quod Malum plus distat à non ente, quam ab ente; quia malum non potest esse in non ente, id est in nihilo, sed semper est in ente, id est in aliquo.

Tom. 1. c. 7.

t. c. 4. & 27.

Malum plus distat à non ente, quam ab ente id est intra.

A Sed forte quaeres: si malum aliquo modo collocatur sub ente, sub quo ente collocatur. Ad quod dici potest, quod Philosophus in 5. Metaphysicæ in cap. de ente ait, quod ens significat essentiam, & ueritatem: prout significat essentiam significat figuras prædicamentorum: sed prout significat ueritatem; significat non solum essentias prædicamentorum, sed quæ possunt secundum ueritatem enunciari. Omnia enim prædicamenta, uel dicunt aliquam essentiam, uel aliquam rem secundum se, uel dicunt aliquem ordinem relationem, & tale prædicamentum est relatio. Et si dicitur, quod dominus non refertur ad seruum nisi secundum rationem; dici potest, quod dominus, non refertur ad seruum, nisi quia seruus refertur ad dominum, & relatio serui ad dominum est uere secundum subiectionem, & dependentiam realem. Malum ergo, quod secundum se est ipsa priuatio non potest collocari sub ente per se, uel sub ente essentiali, sed collocabitur sub ente per accidens, uel sub ente accidentali. collocabitur ergo non sub ente, ut dicitur figuras prædicamentorum, sed collocabitur sub ente, ut dicitur ueritatem enunciatorum: quia possunt uere enunciari aliqua de aliquibus, quæ secundum se non sunt entia, quia uere potest enunciari de malo, quod est priuatio boni. Ipsum tamen malum secundum se non est essentia, sed absentia: quia uere hoc est malum absentia alicuius boni.

t. c. 13.

Prædicamentorum sufficientiam uide fuffissime q. 4. de Mens. Angel. Et quol. 4. q. 3. Et d. 2. q. 1. arti. 4. Et d. 18. q. 2. arti. dub. 4.

C **R. E. S. P. A. D. A. R. G.** Ad primum dicendum, quod, ut patet per iam dicta, malum non est existens: quia non substantia nec est in existentibus, quia non est accidens: uel malum non est existens, quia secundum se non est natura aliqua, & non est in existentibus quia non est in subiecto: sicut natura aliqua, uel essentia, sed solum sicut priuatio.

Ad secundum dicendum, quod solutum est per iam dicta: quia malum non est ens secundum se, est tamen coniunctum enti, & habet esse in ente sicut priuatio, sed in non ente, id est, in nullo modo ente: nullo modo habet esse, & nullo modo est ei coniunctum, propter quod secundum hunc modum dicitur magis distare à non ente, quam ab ente.

D Ad tertium dicendum, quod in Deo sunt omnes affirmationes perfectionum. Iuxta illud, quod habetur in 5. Metaphysicæ, quod est aliquid perfectum, in quo congregantur perfectiones omnium generum, & ista est perfectio primi principij secundum Commentatorem. Sunt ergo in Deo omnes affirmationes omnium perfectionum, & sunt in Deo omnes negationes omnium imperfectionum: sed propter hoc non concluditur malum non esse, quia malum non continetur sub affirmatione perfectionum, cum non sit aliqua perfectio, sed defectio: non continetur sub negatione simpliciter, sed sub negatione cum aptitudine. nulla autem talis negatio, quæ est idem quod priuatio, potest reperiri in Deo. hæt ergo esse malum, ut priuatio, sed non ut negatio quæ uerificet de Deo: quia tunc malum esset in Deo.

t. c. 21.

Ad quartum dicendum, quod malum non corrumpit seipsum: secundum se: sed ratione subiecti: quod corrumpit, & quod

quod priuat aliquo bono, & q̄ talis debet esse intellectus auctoritatis: patet per illud, quod sequitur, quod si integrum sit, importabile fit: si enim malum esset integrum, corrumpeteret omne bonum, quod esset in subiecto, quod faciendo corrumpeteret ipsum subiectum, quod corrupendo corrumpeteret seipsum, cum non habeat esse malum nisi in subiecto. Nam in non ente, idest in nullo modo ente non potest esse malum, ut supra patuit per Dionysium.

Ad quantum dicendum, quod prouidus artifex ab opere suo uitat, & expellit omne malum: uerum est, salua conditione sui operis. sed si necesse sit in opere esse aliquem defectum melius est facere opus cum aliquo defectu, quam desistere omnino ab opere. Si ergo sic uolumus accipere malum large pro omni defectu; Deus non produxisset aliquam creaturam, si uoluisset ab ea uitare omnem defectum.

A R T I C. II

An malum sit ens.

Conclusio est negativa.

D. Tho. 1. p. q. 48. arti. 2. Et 2. sent. d. 34. q. 1. ar. 1. Bled. dist. 34. q. 1. Ric. d. 34. q. 4. Capr. d. 34. q. 1.

Primo de gen. t. c. 16. Malum, & bonum genera aliorum post præd. capit. 1. sub finem.

SECUNDO queritur de malo quantum ad quiditatem quid sit. Et uidetur, quod sit aliquod ens. Nam omne genus, quod habet species, & differentias, est aliquod ens: quia non entis secundum Philosophum nec sunt species, nec differentiae. sed bonum & malum non sunt in genere: sed ipsa sunt genera aliorum, ut dicitur in prædicamentis. si ergo sunt genera aliorum habent species, & differentias: propter quod quodlibet eorum habet rationem entis.

Præterea contraria sunt in eodem genere: sed bonum, & malum sunt contraria, ut dicitur in litera: ergo quodlibet eorum participat naturam sui generis, & quodlibet eorum est ens.

Præterea nihil pugnat, aut corrumpit, nisi agendo: nihil agit, nisi natura aliqua. malum autem corrumpit, & agit contra bonum, ergo &c.

Præterea omnis differentia constituens speciem est natura aliqua, sed malum, & bonum, ut patet ex prædicamento qualitaris, sunt diuersae differentiae constituentes diuersas species habituum. ergo, &c.

IN CONTRARIUM est: quia ut ait Dam. libro 2. capitulo quarto: Nihil, enim aliud est malum, nisi priuatio boni: sicut & tenebrae luminis, sed priuatio de se est non ens, ergo &c.

Præterea si malum esset ens: esset à primo ente, à quo sunt omnia entia, sed à primo ente non est aliud malum: iuxta illud quo. Vidit Deus &c. ergo malum non habet rationem entis.

Gen. 1.

R E S O L V T I O.

Malum proprie, & secundum se non habet esse quid rei, sed ratione tantum subiecti, hoc est, concretiuè, non abstractiuè.

RESPONDEO dicendum, quod cum queritur, quid est malum. Potest breuiter responderi, quod malum non habet quiditatem. propter quod non potest de ipso responderi ad questionem quid est, licet possit responderi de ipso ad questionem, an est. Nam quid quid est, siue quiditas est obiectum intellectus. Duobus ergo modis possumus loqui de quiditate, uel secundum id, quod est, & sic est quædam essentia, uel natura: uel secundum quod est obiectum intellectus,

Intellectus obiectum quiditas.

& sic est quoddam ens, uel esse. Nam primum, quod ab intellectu concipitur secundum Auic. est ens, & esse. Si ergo uolumus loqui de quiditate, ut est obiectum intellectus, malum secundum se non habet quiditatem. Nam intellectus intelligendo intelligit obiectum suum: sicut uisus uidendo, uidet obiectum suum: & auris audiendo audit obiectum suum: sed intellectus intelligendo non intelligit malum, habet enim se malum ad intellectum, secundum Aug. 1. 2. de Ciuitate, sicut tenebrae ad oculum, uel ad uisum, & silentium ad aurem, siue ad auditum, quamdiu. non oculus uidet: non percipit tenebram. sed quando nihil uidet, tunc dicitur percipere tenebram, sic auris, quamdiu audit iudicat non esse silentium: sed quando nihil audit, tunc dicit esse silentium. Sic quamdiu intellectus intelligit: hoc fit intelligendo aliquam naturam & aliquod ens, sed cum malum nihil sit, nisi priuatio boni, & prosequens priuatio entis: quia bonum dicitur equaliter enti, ut habetur primo Ethic. tunc incipit intellectus intelligere malum, quando delinit intelligere bonum. & ens: cum malum nihil sit nisi absentia boni, & entis: entia ergo, & bona intelligendo intelliguntur. Mala autem, peccata, & delicta non intelligendo intelliguntur. propter quod Aug. præfatis li. & cap. ad probandum, quod delicta, & mala non intelligendo intelliguntur. Adducit auctoritatem Psal. Delicta quis intelligit? Malum ergo non habet quiditatem: prout quiditas est obiectum intellectus: nec habet quiditatem, prout quiditas in se est aliqua essentia uel natura, uel prout est aliquid positiuè: quia malum non est essentia, sed absentia: non est aliquid positiuè, sed priuatiuè. Non habet ergo malum quiditatem: quia non est aliquid nisi ratione sui subiecti. habet. n. pro subiecto aliquod ens, uel aliqd bonum, ratione cuius potest rñderi de eo an sit, quia est in ente, & bono defectiuo, & est defectus, & priuatio alicuius entis, uel boni. His itaque transcurtis: dicemus, quod malum non habet quiditatem proprie: habet tamen quiditatem large. Nam de quod quid est possumus loqui dupliciter, ut patet per Philosophum in primo posteriorum: quia loquimur, uel de quod quid nois, uel de quod quid rei: Malum. n. habet, quod quid nois: quia habet nomē sibi impositum: quia

tomo. 5. capit. 7.

Tenebrae quō uideantur, & silentium audiantur.

1. Eth. c. 3.

Psal. 13.

nomen eius est malum. Et possumus intelligere, quid est, quod dicitur per hoc nomen malum. Nam hoc modo habet quid nominis ipsum nihil. quia possumus intelligere quid est, quod dicitur per hoc nomen nihil, quia dicitur & significatur per tale nomen, absentia omnis entitatis. Alio modo possumus loqui de quod, quid rei: & hoc dupliciter, uel secundum se, quia est aliqua res secundum se, & hoc modo malum non habet quid rei, quia non res aliqua nec essentia aliqua secundum se, sed est sola priuatio. Alio modo possumus loqui de quod quid rei, non ratione sui, sed ratione subiecti, & hoc modo malum habet quid rei, quia est in aliqua re, & in aliquo ente tanquam in subiecto. & ideo ab aliquibus dicitur hoc per alia uerba, quod Malum non est aliqua res abstractiue, quia malum cum sit priuatio, non est aliqua res, sed est aliqua res concretiue. quia aliqua res est mala, & est priuata aliquo bono, malum ergo non est aliqua res, sed subicitur ei aliqua res, quod dicitur mala.

Malum abstractiue nihil est, sed concretiue aliquid.

Malum, & bonum sunt genera aliorum contrariorum.

1. Phys. T. c. 41-42.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod genus potest accipi dupliciter: Proprie, & sic bonum & malum non sunt genera, sed sunt transcendentia, nam, ut dictum est, bonum dicitur æqualiter enti, ergo malum dicitur æqualiter priuationi entis. Alio autem modo potest accipi genus omne illud, quod sua cõitate multa ambit, & sic bonum, & malum sunt genera aliorum contrariorum, quia omnium contrariorum unum habet rationem habitus, & rationem positiuam: aliud habet rationem priuationis, ut patet ex primo Physicorum, propter quod unum habet rationem boni & aliud rationem mali: Sed hic oportet large loqui de malo, ut accipiatur malum, & priuatio non simpliciter, sed respectiue. quia alia est oppositio priuatiua, & alia contraria. Oppositio enim priuatiua quantum est ex parte priuationis, est non ens, sed oppositio contraria non sic: Nullum enim contrariorum secundum se est non ens, sed est aliqua natura, & essentia, & est aliqua participatio naturæ sui generis. uerum quia semper unum contrariorum est perfectius alio, ideo minus perfectum dicitur habere rationem priuationis respectu magis perfecti, ut ex hoc non concludatur, quod malum secundum se habeat rationem entis, & quod priuatio secundum se sit ens; sed quod imperfectum, quod non est ipsa priuatio simpliciter, sed per cõparationem ad aliud, potest habere rationem entis.

Ad secundum patet solutio per iam dicta. Nam bonum, & malum si accipiant proprie, non sunt contraria, quia sunt opposita priuatiue. sed si accipiuntur respectiue, prout unum contrarium est perfectius, & aliud imperfectius, sic possunt opponi contrariè.

Ad tertium dicendum, quod malum non agit nisi uirtute boni, ut uult. Dio. quarto de Di. Nom. Igitur ipse homo, qui subicitur malitiæ, & est malus, potest facere multa mala, sed ipsa malitia secundum se nihil mali faciet. Et si dicatur, quod ipsum malum secundum se corrumpit bonum; poterit dici, quod corrumpit bonum formaliter, quia est quidam corruptio

A boni, sed non effectiue, quod per se cõpetat ei agere. Ad quartum dicendum quod malum non potest esse diuina specifica, nisi ratione sui subiecti, ut actus malus, qui subicitur malitiæ, & ex alia, & alia deuiatione à fine potest esse differentia specifica huius peccati, uel illius.

ARTIC. III.

An malum sit in rebus.
Conclusio est affirmatiua.

Di. Tho. 1. p. q. 48. ar. 2. Ric. d. 34. q. 2. Capr. d. 34. q. 1.

BERTIO queritur de malo quantum ad suum subiectum reale. Vtrum malum sit in rebus. Et uerum quod non: Quia omnes res sunt bonæ à bono Deo creatæ ergo in rebus non est malum.

Præterea dicitur Gen. primo: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant ualde bona. Gen. 1.

Præterea ipsæ res sunt existentes. si ergo malum esset in rebus, esset in existentibus: Cuius contrarium habitum est per Dionysium.

Præterea quod est in rebus, uerum, quod sit res: quia si esset ratio tantum: non esset in rebus, sed esset in intellectu: malum autem non est res. ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quod dicitur Eccl. et enim, quia non profertur citò contra malos sententia: absque ullo timore filij hominum perpetrant malum. Ergo malum est in hominibus appetentibus malum, sed ipsi homines sunt quædam res. ergo &c.

Præterea in rebus ipsis alijs ab homine uerum quod sit malum. Nam philosophus in. vi. Metaphysicæ dans differentiam inter uerum, & falsum: & bonum, & malum ait, quod Verum & falsum sunt in anima: Bonum, & malum sunt in rebus. 6. Met. T. c. 8.

RESOLUTIO.

D Malum est in rebus, quia res male subiectiue esse possunt, quatenus alicuius bonitatis defectibus subijci ualent: uel causaliter, quatenus aliquorum defectuum possunt esse causæ. Id quod etiam planum fiet, si ad negationem, suum uniuersale, priuatio ad se ipsam; ad eius oppositum, & ad uoluntatem, cuius est tendere in finem, ut in bonum.

RESPONDEO dicendum, quod quinque modis inuestigare possumus malum esse in rebus. Nam malum non est nisi quidam priuatio, sed priuatio potest comparari ad. v. Primo ad suum uniuersale, quod est negatio. Est enim negatio in plus, quam priuatio. quia negatio potest verificari et de ipso nihilo, sed priuatio de nihilo uerificari non potest. Secundo potest comparari priuatio ad seipsam, quia secundum se dicitur quidam aptitudinem. Tertio ipsa priuatio, quæ est malum, potest comparari ad suum oppositum id est ad bonum. Quarto priuatio, quæ est malum,

lum, & quæ opponitur bono, pōt comparari ad uoluntatē, cuius est tendere in bonum, & fugere malum. Quinto pōt comparari malum ad ipsum finem. quia nihil est aliud malum, nisi quædam deuiatio à fine.

T.c. 37.

Prima uia sic patet. Nā philosophus Quarto Metaphysicę, ut supra diximus, dat differentiam inter negationem, & priuationem dicens, quod priuatio est negatio in subiecto. Addit ergo priuatio supra negationem rem aliq̄, & subiectum aliquod, in quo fundat̄. Et quia quicquid addit supra aliud ē particularius illo, priuatio, quæ addit supra negationem, est quod particularius negatione. oīs ergo priuatio est quædam negatio, sed non e conuerso. Non. n. omnis negatio est priuatio, sed solum illa negatio, cui respōdet aliqua res, & aliquod fundamentū, uel quæ est in aliqua re, tanquā in fundamēto: Cū ergo malū nō sit negatio absolutē: sed sit priuatio, oportet quod sit in rebus, & quod habeat ipsas res pro fundamento.

Secunda uia sic patet: Nam priuatio secundū se dicit quādam carentiā cum aptitudine: quia si nulla esset ibi aptitudo: non esset ibi. priuatio. Non. n. dicitur lapis priuari uisu, nec dicitur cæcus quia non est aptus uidere. oculus autē pōt dici, quod sit priuatus uisu, & pōt dici cæcus: quia est aptus natus uidere. Et quia in nihilo non pōt esse aliqua aptitudo: sed oportet esse rem aliquā, quæ dicat̄ apta; Ideo oportet, quod malum sit in rebus: quia est quidā defectus rerum habētium aptitudinē ad aliquid, quo carent. ppter quod supra diximus p̄ Dio. quod malū magis abest à nō ente, quā ab ente. est. n. malum quædam abntia. & quidam defectus. sed ista abntia, & iste defectus non pōt esse in nō ente, idest in nihilo, sed est in aliqua re, & ī aliquo ente. Malū ergo magis abest, idest elongat̄ à non ente. i. à nihilo, quā ab ente, quia à nō ente. i. a nihilo elongatur semper, quia nunquā est in nihilo, sed ab entibus, uel a rebus nō elongat̄ semper. quia est in multis entibus, & in multis rebus.

Malum magis distat à non ente, quā ab ente. idem supra. ar. 1.

Tertia uia sic patet. Nā malū opponit̄ bono, & opponitur priuatiuē: Est. n. malum priuatio boni. sed quia priuatio & habitus hnt fieri circa idem: oportet, quod circa ea, in quibus habet esse bonū: habeat esse malum. Et huiusmodi sunt ipsę res, quia ipsę res sunt bonę, prout hnt in se bonitatē, uel pfectionē. Ergo ipsę res malę erūt, prout hnt in se defectū bonitatis, & pfectionis.

Quarta uia sic patet: quia semper uoluntas fert̄ in bonū. Sic. n. diffinit̄ bonū primo Ethicę bonū est, quod oīa appetunt. uoluntas ergo, & uniuersaliter oīs appetitus tendit in bonū, sed si uolumus accipere appetitum non generaliter, prout stat pro appetitu sensitiuo, uel naturali, sed specialiter prout stat pro appetitu intellectuāli uo. i. pro uoluntate; Dicimus cum Philosopho in 3. de anima quantum ad motiuum uoluntatis, quod non refert̄ ad apparens bonum. Mouet. n. uoluntas nō solum à bono simpliciter, & scdm se, quod est uere bonum, & quod uolendo uoluntas dicit̄ bona: sed et mouetur ab apparenti bo-

1. Eth. ca. 1.

T.c. 31.

no, quod secundum se dicit̄ malum. quod uolendo uoluntas dicit̄ mala, iudicatur, & efficit̄ mala. Cum ergo motus uoluntatis sit ad ipsas res, oportet, quod bonum, & malum sint ī rebus. Ipsę. n. res secundum Cōmentatorē in xij. habent duplicē formā: unā in aīa, & aliam in re extra Supponamus. n. ut Philosophus ait ī Tertio de aīa, res esse in aīa, uel species. Ille ergo res, quæ nō possunt esse in aīa per seipsas: sunt ibi per suas spēs. Lapis ergo non est in aīa: quia non pōt ibi esse per seipsum: sed est ibi per suam spēm Sic etiam balneum non est in aīa. quia non pōt ibi esse per se ipsum, sed est ibi per suam speciem. habet ergo balneum duplicē spēm, uel duplicē formā: unam in aīa, & aliā in seipsa, uel in materia illa, quæ in aīa est mouens, & agens. i. mouet aīam, & mouet uoluntatē effectiuē. sed illa forma balnei, quæ est extra aīam, & quæ est in materia, mouet aīam, & mouet uoluntatē, ut finis, & ut bonū. Iō Cōmentator in Secundo Metaphy. ait quod finis, & bonū idē sunt: & qui tollit finem tollit oē bonum. Si ergo forma rei in aīa mouet uoluntatem solum, ut agens, & illa quæ est in re extra aīam mouet uoluntatem, ut finis & ut bonum, & sic mouet, ut bonum scdm se, & ut est uere bonum: ita pōt mouere, ut apparens bonū & ut est malū. Et quia non mouet hoc mō, ut est in aīa: sed, ut est in re extra aīam: consequens est quod bonum, & malum non sint in anima, sed sint in rebus extra animam.

Com. 16.

T.c. 31.

Com. 1.

Sed quæres: Cū oporteat nos concedere, quod bonum, & malum sint in rebus extra animam; quæ res, ut sunt in aīa, non mouet, ut bonum neque ut apparens bonum, quod est malum: sed hoc modo mouent, ut sunt in se ipsis extra animam: & ideo bonum, & malum sunt in rebus. Vtrum possimus concedere, quod bonum, & malum sint in anima. Ad quod dici potest, quod in rebus est duo cōsiderare. Ipsas res, & usus rerum: bonum ergo, & malum, uel bonum, & apparēs bonū: de necessitate est in rebus, à quibus mouetur anima, idest uoluntas, quæ est dña in regno aīa: Tū si loquamur non de ipsis rebus mouentibus aīam, sed de usu rerum, prout anima assumit res in facultatem suæ uoluntatis: quia hoc est uti secundum Aug. assumere aliquid in facultatem uoluntatis: cum ipse usus, & ipsa facultas uoluntatis, & ipsum uelle sint in anima, hoc modo bonum, & malum sunt in anima.

Malum, & bonum an sint in aīa.

Lib. 10. de Trin. ca. 11. co. 2.

Patet ergo ex ista quarta uia, quod bonum, & malum sunt in rebus, quæ mouent aīam, tanquā bonum, uel tanquam apparens bonum, & quod ex usu rerum malo, uel bono est in aīa bonum & malum. Ipsę ergo res, ut res bonę sunt, sed pnt esse malę subiectiuę, & causaliter: sunt. n. res malę subiectiuę in quantum subijciuntur aliquibus defectibus Sic et sunt malę causaliter uel in rebus extra aīam: quia non pōt agens generare nisi corrumpat, & nō pōt inducere bonū formę propositę, nisi inducat priuationem, & malum formę oppositę: & sic res sunt malę causaliter: quia causant malum in rebus. uel est malum

Ium in rebus causaliter in quantum mouet animam ad malum usum. & quia non potest hoc esse nisi anima uelit; ideo omnis talis malus usus rerum, quod est peccatum, & culpa semper est uoluntarius & inde inoleuit illud cōuerbum dictum ab Aug. in de uera religione, q̄ omne peccatum adeo est uoluntarium, quod si non est uoluntarium, non est peccatum.

Toma 1.

Cum ergo quæritur utrum bonum, & malum sint in rebus, patet ex hac quarta uia, quō bonum, & malum sint in re. quia ipse res p̄nt esse male subiectiue, quā possunt esse subiecte aliquibus defectibus bonitatis; & possunt esse ipse res male causaliter, quā possunt causare aliquos tales defectus.

Patet et quō ex usu rerum malum, & bonum p̄nt esse in anima; nec refert quantum ad usum rerum; utrum res sint bonæ, uel malæ, & quocumque modo sint male, siue malo culpæ siue malo p̄næ. Nam utroque malo possumus bene uti, & mereri. Nam malo p̄næ bene utebatur martyres, & utuntur omnes boni. Nam p̄nis & tribulationibus, quas habent, bene utuntur boni habendo ibi patientiam, & exinde surgendo in laudem Dei, sic et bene utuntur malo culpæ omnes penitentes, & omnes diligentes Deum, alio modo tale malum, & detestando. Et si boni bene utuntur malis, multo magis bene utuntur bonis; Boni ergo bene utuntur utrisque malis, & bonis. Sic et mali male utuntur utrisque. Bene ergo dictum est, quod dicitur ad Rom. Quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quia omnibus bene utuntur. Et sicut bonis omnia cooperantur in bonum, sic malis omnia cooperantur in malum, prout omnibus male utuntur. Non dicimus, quod mali semper utantur male omnibus, quia malum si integrum sit, importabile sit; tamen mali cooperantur in malum tam bona, quam mala, in quantum utriusque male utuntur.

Rom. 8.

4. Eth. 5.

Quinta uia ad hoc idem quod malum sit in rebus, patet ex ipso fine. Nam nihil aliud est malum, nisi quedam deuiatio a fine. In ipsis ergo rebus naturalibus quia naturalia operantur propter finem, ut patet ex 2. Phys. potest esse malum in quantum deuiant a fine. Vnde, & monstra sunt in natura in quibus est deuiatio a fine. Et quia malum, ut deuiat a fine, habet rationem peccati; ideo dicuntur monstra esse peccatum in natura, id est in naturalibus rebus.

2. Phys. 1. c. 32.

Art. 1. c. 55. 56.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod omnes naturæ rerum, & omnes res sunt bonæ a bono Deo creatæ. Hoc tamen non obstante, in hac sphaera actiuorum, & passiuorum res sunt defectiuæ, & sunt corruptibiles, quia, ut dicitur in 2. de generatione propter longam distansiam a primo principio est generatio, & corruptio in istis inferioribus. In omni autem re generabili est materia, forma & priuatio quæ sunt principia omnium generabilium, & corruptibilium, ut potest patere ex 1. Physicorum: Vbi cunque ergo est materia cum priuatione, ibi est aliquod malum, quia ibi est defectus alicuius boni apti inesse. In ipsis ergo rebus secundum se potest

esse malum, & est malum; Sed ex usu ipsarum rerum habet esse bonum, & malum in anima. Ratione ergo formæ est in rebus bonum: ratione priuationis est in eis malum: ratione materiæ est ibi subiectum utriusque. quādiu ergo durat generatio, & corruptio, res sunt subiectæ uanitatibus, sed in fine mundi, quantum ad bonos & quantum ad alias res, quia cessabit generatio, & corruptio, ipsa creatura liberabitur a tali seruitute, & a tali uanitate. Sed de hoc magis apparebit ueritas cum disputabitur: Vtrum bonum sit causa mali; Vbi declaratur, quomodo Deus est causa mali, & cuius mali.

Et per hoc patet solutio ad secundum. Nam bonitas rerum non est, nisi quedam participatio bonitatis diuinæ. Vnaqueque ergo res in se bona est, quia in unaquaque re relucet bonitas diuina. sed omnia simul sumpta sunt ualde bona, quia in omnibus simul sumptis summè relucet talis bonitas, quia ex omnibus constat uniuersitatis admirabilis pulchritudo, ut dicit Aug. Enchiri. Hoc tamen non obstante in rebus sunt particulae res defectus, & particulae priuationes, ex quibus dicitur esse malum in rebus.

TO 3. c. 16.

Ad tertium dicendum, quod in rebus, ut sunt existentes, non est in eis malum, quia quod est, in quantum est, bonum est; sed prout in rebus sunt defectus aliquarum rerum existentiarum, potest in eis esse malum.

Ad quartum dicendum, quod in rebus non solum sunt res, sed et sunt in eis priuationes rerum, & sunt tales priuationes reales, quia uerè, & realiter priuantur aliquibus bonis, & hoc est malum priuatio alicuius boni: Sic etiam in rebus non solum sunt reales perfectiones, sed etiam reales defectus perfectionum, qui defectus habent rationem mali, & specialiter, quando sunt defectus talium perfectionum quæ sunt aptæ inesse, & sunt passibiles inesse illi nature, uel illi materiæ.

ARTIC. III.

An malum sit in bono. Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. p. q. 48. art. 3. Et 2. Sent. d. 34. q. 1. art. 4. Et de Malo q. 1. art. 2. D. Bon. d. 34. art. 2. q. 2. Biel d. 34. q. 1.

VA R T O quæritur de subiecto mali quantum ad eius oppositum quod est bonum; Vtrum malum sit in bono.

Et uidetur quod non. Quia non se habet malum ad bonum: sicut ens ad ens, sed sicut non ens ad ens, sed ens non potest esse subiectum non-entis, quia tunc simul esset, & non esset, ergo &c.

Priusquam nullum contrarium est subiectum alterius contrarij, sed bonum, & malum sunt contraria, ut dicitur in Prædicamentis, & ut dicit Aug. gust.

Tho. vbi supra ad 5.

gust. in Eneh. & ut dicit Magr in lra, ergo &c. Præterea si dicatur, q̄ in hoc fallit regula dialecticorum dicentium, q̄ unum contrariorum non potest esse in alio, quia malum non nisi in bono esse potest: Contra: Prima oppositio est affirmationis, & negationis, & quia semper quæ primum includitur in posteriori, si unum contrarium esset in alio, unum contradictorium esset in alio & affirmatio esset in negatione, uel econuerso, quod est impossibile.

1. Physic. c. 30.

Præterea dicitur 1. Physic. q̄ materia, substantia, cum forma est causa omnium accidentium, quæ fiunt in ea. videtur ergo, q̄ subiectū sit per se causa omnium, quæ sunt in eo. si ergo malum esset in bono, bonum esset per se causa mali, quod est inconueniens.

IN CONTRARIUM est, quod habetur in littera q̄ qui rectè, actūq; sapit non nisi in bono malum esse intelligit.

To. 5. c. 10.

Præterea Aug. 14. de Ciuitate ait, quod mala non nisi in bonis esse possunt.

RESOLVTIO

Malum est in bono non in ente, ut in actu, sed quatenus in potentia: & ut aliquo actu priuatum: & minus, quam priuatio dici debet.

RESPONDEO dicendum, q̄ in hac questione sic procedemus. quia Primò declarabimus q̄ malum est in bono tãquam in subiecto. Secundo ostendemus q̄ malum plus abest ab ente, quàm a bono & pluribus modis est in bono, quàm in ente, non obstante, q̄ malum directius opponitur bono, quàm enti. ex quo sequitur q̄ malum non est magis in bono, quàm in ente, loquendo de bono, quod specialiter opponitur malo. Sed hoc est loquẽdo de bono, quod malo specialiter subijcitur. Tertiò ex hoc poterit patere in quo bono habeat esse malū, & qualiter in bono habeat esse malum.

Propter primum sciendum, quod, ut supra dicebatur, malum non est pura negatio, quia negatio potest uerificari de nihilo: sed malum nõ potest uerificari de nihilo, & ideo supra diximus per Dio. q̄ malum magis distat à nõ ente, id est à nihilo, quàm ab ente. quia malū nullo modo potest esse in nihilo, sed potest esse in ente. Malum ergo non est pura negatio, sed est quædam priuatio. & licet sic aliquo modo sit malū minus, q̄ priuatio, ut in prosequendo patebit, Tñ non est pura negatio, sed est aliquo modo priuatio, & in hoc conuenit cum priuatione. quia sicut priuatio est negatio in subiecto, sic malum est negatio alicuius boni in aliquo subiecto. Et quia illud subiectum oportet, quod sit aliqua res, & aliquod ens, oportet quod malum sit negatio alicuius boni in aliqua re, uel in aliquo ente. Erit ergo malum in aliquo ente tanquam in subiecto. Sed, ut uult August. 83. quoniam lib. omnia, quæ sunt, in quantum sunt, in tantum bona sunt. quare si malum est in ente, tanquam in

To. 4. q. 22.

A subiecto, erit in bono tanquam in subiecto, qđ primo proponebatur declarandum.

Verum, quia hæc ratio probat malum esse in bono quia est in ente. Volumus ulterius declarare q̄ malū magis det dici esse in bono, quàm in ente. quia, ut patebit, malū magis & pluribus modis distat ab ente, quàm à bono. Nam dato, q̄ aliquo modo possit negari malū esse in ente, negari non debet malum esse in bono. Dicebamus enim q̄ magis, & pluribus modis malum distat ab ente quàm à bono. Malum, n. distat ab ente primò formaliter, quia non est ens, sed priuatio entis. Secundo distat ab ente materialiter & subiectiuè, quia malum non solum nõ est ens, sed et non est in ente, tanq̄ in subiecto. Dicebatur. n. supra per Dio. q̄ malū nõ est existens,

B nec in existentibus, quod idẽ est, q̄ non est ens, nec in entibus. Vel si potest dici esse in entibus, hoc est largè. Tertiò malum distat ab ente, quia nõ est uia in ens. Et hoc modo malum est minus, q̄ motus, uel, quàm ipsum fieri, siue, quàm ipsa generatio, quia talia sunt uia in ens & uia in natura. Ideo dicit Dio. 4. de di. Nom. Quod malū est præter uiam, & præter naturam, quia malum non solum non est natura, sed et nõ est uia in naturam, nec est motus aliquis, qui sit uia in aliquam naturam. Nam motus est aliquis actus. est enim actus entis in potentia. sed malum ratione sui nõ est aliquis actus, sed priuatio actus. Quarto modo malum deficit ab ente, quia non hêt rationem principij respectu entis: & sic malū est minus, q̄ priuatio, quia priuatio est principium respectu entis saltem generabilis & corruptibilis, quia talium entium in 1. Physic. assignantur tria principia: Materia, forma, & priuatio. omnibus ergo his quatuor modis malū excludit ens, sed non oibus his modis malum excludit bonum. Nam formaliter malum excludit bonum, quia non est bonum, sed priuatio boni: sed subiectiuè malum, licet dici possit, quod excludit ens, & non sit in ente. Tñ dici non debet, quod malū subiectiuè excludat bonum, & non sit in bono tãquam in subiecto, & ista satis vř esse uia Dio. q̄ repellit malum ab ente, dicens malum nõ esse ens, nec in entibus: & non repellit ipsum sic à bono. Sed 4. cap. de di. Nom ubi pertractat materiam de malo ait, q̄ omnium malorum principium, & finis est bonum.

D Sed dices, quomodo possit hoc esse, q̄ malū dici possit non esse in ente tãquam in subiecto; & tamen negari non debeat malum esse in bono tanquam in subiecto, cum bonum dicatur æqualiter enti secundū Philosophum, & secundum Aug. Omnia, quæ sunt, in quantum sunt, bona sunt. Ad quod dici potest, q̄ nõ dicit Philosophus, quod ens dicatur æqualiter bono, sed econuerso, q̄ bonum dicitur æqualiter enti, quia bonum æquatur enti, quia dicitur de omni ente, & excedit ens, quia dicitur de non ente. Nam ens omnino in potentia, sicut est ipsa materia, non est ens, & tamen est, quid bonum. Materia enim secundum Commentatorem est media inter

T. c. 56.

Malum for maliter excludit bonum.

1. Eth. c. 7. & 4. Met. t. c. 2. 3.

Cap. vlt. de subit.

Boni additio supra ens est ampliatiua.

ter ens, & nihil quia non est ens cum non sit ali-
quid in actu, nec est nihil, quia est quid in poten-
tia. Propter quod Aug 11. Confes. uult. quod ma-
teria non est aliquid, sed est unde potest fieri ali-
quid. Ipsum ergo ens in potentia, licet non pos-
sit dici ens, quia, quod est in potentia non est. Ta-
men etiam simpliciter loquendo ens in potentia
potest dici bonum, quia non solum bonum est
esse actu sanum, sed bonum est esse posse sanari,
& non solum est bonum actu esse, & esse actu
ens, sed et bonum est posse esse ens. Addit et bo-
num supra ens, quia addit ordinem ad appeti-
tum. Hoc est enim esse bonum, quod potest esse
appetibile, & quod potest cadere sub appetitu,
& ideo Philosophus diffinit bonum per comparationem
ad appetitum, sed ista additio, quam facit bo-
num supra ens, non est restrictiua, sed ampliati-
ua. Nam cum ens non dicatur simpliciter, nisi de
his, quæ sunt in actu. quia quod est in potentia
non est, tamen iste ordo ad appetitum extendit
bonum supra ens, ut dicitur bonum, non solum de
ijs, quæ sunt in actu, sed de his, quæ sunt in poten-
tia, quia sub appetitu cadit non solum esse actu
tale, ut esse actu sanum, sed etiam posse esse ta-
le, ut posse sanari.

Et si uolumus hoc referre uniuersaliter ad ef-
fe; Dicemus, quod non solum cadit sub appetitu ef-
fe, sed etiam posse esse. Posse enim esse secundum
se cadit sub appetitu, quia secundum se est quid
appetibile. Ex his autem potest patere ueritas
præacta, uidelicet, quod malum potest dici non ef-
fe in ente tanquam in subiecto, nisi enim conser-
uetur largè, non debet esse in bono tanquam in
subiecto. Et si potest dici de malo, quod nec sit ens,
nec sit in ente tamen non debet dici, quod malum
nec sit bonum, nec in bono. Nam licet uerum sit
quod malum non est bonum formaliter; Tamen non
est uerum, quod malum non sit in bono subie-
ctiue, & tanquam in subiecto.

Concludamus ergo, & dicamus, quod malum
non est in ente ut est in actu, sed est in ente, ut
est in potentia, & ut est priuatum aliquo actu. &
quia ens in potentia non debet dici ens, debet di-
ci bonum: Ideo malum licet non sit in ente tan-
quam in subiecto, quia non est in ente actu, ut est
in actu; debet tamen dici esse in bono tanquam
in subiecto, quia est in ente in potentia, ut est in
potentia, quia ens in potentia, licet non debeat
dici ens, debet tamen dici bonum. Et licet malum in
hoc concordet cum motu: Tamen est minus, quam
motus, quia motus est actus entis in potentia, sed
malum non est actus talis entis, sed est defectus
talis entis. Ex his autem patere potest, in quo bono
habet esse malum, & qualiter in bono habet esse ma-
lum, quia non est in bono totali, sed particulari,
nec est in bono, ut est in actu, sed, ut est in po-
tentia, & diminutum ab actu. In bono enim totali,
ut est totale non habet esse malum; siue sit hoc per
essentiam cuiusmodi bonum est Deus, siue sit to-
tale per participationem, cuiusmodi sunt Ange-
li, qui producti sunt pleni formis, & producti sunt
pleni omnibus perfectionibus naturalibus. Po-

terat. n. habere malum, & habuerunt boni ulterio-
rem perfectionem per gratiam: & mali potuerunt
habere, & habuerunt defectum per culpam; sed
quantum ad naturam fuerunt producti perfecti, lo-
quendo de perfectionibus, quæ prout naturaliter
haberi: sic et corpora supercelestia sunt ple-
na formis, & sunt bona plena, & totalia quantum
ad perfectiones eis possibiles per naturam pro
hoc statu, in quo sumus. Est ergo malum secundum
Dio in bono particulari, & defectiuo. Quo
autem malum sit etiam minus, quam priuatio: cum
ipsum malum dicatur formaliter quædam pri-
uatio, in sequentibus quoniam, cum disputabitur
de causalitate mali, poterit apparere.

R E S P. A D A R G. Ad primum dicendum,
quod malum non est simpliciter non ens: cum non
sit pura negatio, sed est non ens in aliquo. Erit
ergo malum non ens secundum se, et formaliter,
sed erit ens subiectiue, et materialiter, quia sem-
per habet esse in aliquo ente, et in aliqua natura.
Ad formam autem arguendi cum dicitur, quod ens non est
subiectum non entis: Si hæc accipiantur perfe-
ctè, et omnino: uerum est quod dicitur. Nam siue ens,
siue non ens accipiatur perfecte, et omnino: nunquam
unum erit in alio, quia in ente omnino perfecte,
cuiusmodi est Deus, non potest esse non ens, quod
est malum. sic si accipiat non ens omnino non po-
terit esse in ente, quia si tale non ens est in ente,
esset in ente negatio omnino, et purum, quod
est impossibile.

C Ad secundum dicendum, quod unum contrari-
um non est subiectum alterius accipiendo con-
traria secundum suam propriam rationem. Malum ergo
non contrariatur illi bono, in quo habet esse, ac-
cipiendo contrarietatem, secundum suam propriam
rationem. Est enim malum priuatio alicuius boni, &
alicuius actus: sed bonum est aliqua perfectio,
et aliquis actus uel aliqua forma. sed est dare ter-
tium, quod subijcitur priuationi, & formæ, & tale
est ens in potentia. Tali ergo enti, et tali bono
non contrariatur malum, sed contrariatur enti in
actu, uel contrariatur ipsi actui, & ipsi perfectioni,
cuius est priuatio: tamen si uolumus proprie lo-
qui, quia ens quod est in potentia, quod est sub-
iectum mali, non potest dici ens proprie, sed potest di-
ci bonum: malum, proprie loquendo, magis erit in
bono quam in ente: non in bono, quod sibi contra-
riatur quia illud habet rationem actus, & perfe-
ctionis. sed in bono, quod sibi subijcitur, quia
illud habet rationem potentiam, et imperfectionis.

D Ad tertium dicendum, quod si accipiat bonum,
& malum secundum propriam contrarietatem,
& secundum propriam oppositionem, non
fallit regula Dialecticorum. quia malum non est
in bono, quod sibi proprie opponitur. quia tale
bonum est ipse actus, & ipsa perfectio, cuius de-
fectus est malum. Sed si accipiat talis contra-
rietas secundum acceptionem communem, quia bonum &
malum sunt transcendentia, et non sunt in gene-
re, sed ipsa sunt genera aliorum; oportet, quod
bonum sic acceptum non secundum determinatam
rationem, ut est hoc bonum, uel illud, sed in sua ge-
neralitate

metalitate hoc modo sub rōne boni continetur omnis perfectio, siue sit in actu, siue in potētia, quia bonum est non solū esse actu perfectū, sed posse perfici. Sic, & malū accipietur pro oī defectu. Et quia sic loquendo gñaliter de perfectione, & de defectu, quia malum non pōt esse, nisi in bono, oportet, q̄ unum contrariū, uel unum oppositum sit in alio, sic loquendo generaliter de oppositione. Sed multi fortē dicerent, quod tantus Doctor, & tātus Sanctus, & qui tm̄ laborauit pro exponenda Scriptura sacra, non dixisset hec uerba, quod hic fallit regula Dialecticorum, q̄ bonum est in malo, & contrarium est in contrario, sufficisset prima solutio, quod malum non est in bono sibi contrario; sed est in bono subiecto sibi.

Ad quartum dicēdum, q̄ mali non sunt quærenda per se principia, & maximē quantum ad suum subiectum, sed defectus principiorū, quia semper hñt esse in subiecto defectiuo. sed hoc stare non pōt. quia ipsū bonum in potentia, quod subijcitur malo, uincitur à malo. Nā ipsa natura uulneratur, & inhabilitatur per uitium, quia hoc est uitium, quod naturæ nocet, etiā nature, in qua existit. Propter quod secundum oppositionem generaliter sumptam possumus dicere, quod malum opponitur bono, in quo existit. Sed de hoc in penultima quæstione litteralium quæstionum aliquid dicitur.

Q V A E S T. II.

De mali causalitate.

EINDE quæritur de malo quantum ad suam causalitatem. Circa quod quærentur tria. Primò utrum malum sit causatum à malo. Et utrum sit dare aliquod malū, à quo sint omnia mala, sicut est dare aliquod bonum, à quo sunt omnia bona. Secundò utrum malū causetur à bono. Tertiò utrum malum possit corrumpere totum bonum.

A R T I C. I.

An malum a malo tanquam a Causa efficiente ortum semper habeat. Conclusio est negatiua.

D. Tho. 1. p. q. 49. ar. 1. Et 1. 2. q. 75. ar. 1. Et 2. Sent. d. 34. q. 1. ar. 3. Itē 2. contra Gent. c. 46. Et de Malo q. 1. ar. 3.

D primū sic procedit: vñ, q̄ malū non causetur, nisi à malo, & q̄ sit dare aliquod malum, quod est causa omnium malorum, sicut est dare bonū oīum bonorum. Nam cōtrariorum contrariæ sunt causæ: & contrarij effe-

ctus in principia contraria inducuntur. sed malum, & bonum sunt contraria. Ergo &c.

Præterea si dicatur, q̄ causa mali est bonum, hoc nō poterit esse, nisi per accidens. sed omne per accidens reducitur ad per se. sicut ergo bona reducunt p se in causam bonam; ita mala per se reducerentur in causam malam: Erit ergo dare unum malum causam omnium malorum.

Præterea in his, quæ sunt per se, oportet deuenire ad unū principiu. Sed Dñs in Euangelio, tam bona, q̄ mala vñ reducere in causas per se, quia bona reducit in arborem bonam, mala in arborem malam, & secundum sentētiā Euangelij, videtur quod ex bona arbore non possint procedere nisi bona, & ex mala nisi mala. Erit ergo dare duas causas, ex quarum una procedent bona, & ex alia mala.

B

Præterea in quolibet gñe, ut uult Philosophus in 10. Metaph. est dare aliquid, qd̄ est mensura omnium aliorum. Nam in gñe substantiæ est dare unam substantiam, & in genere entium unum ens: Ergo in gñe bonorum unū bonum, & in genere malorum unum malum.

10. Metaph. l. c. 7.

IN CONTRARIUM est Aug. 12. de Ci. Dei. Vbi uult, q̄ malū non hēt causam efficientem; sed deficientē. Non ergo est dare aliquid malum, quod sit causa omnium malorum.

To. 3. c. 7.

Præterea si hoc esset, esset dare purum malū, quod est dicere purum nihil. ergo &c.

R E S O L V T I O.

C Malum non datur, à quo sint omnia mala. Id quod patet ex ijs, quæ in alijs uidentur. Itemq; si secundum se consideretur: & ad suam causam referatur.

RESPONDEO dicendum, quod triplici uia possumus declarare, quod non sit dare aliquod malū, à quo sint omnia mala: sicut est aliquod bonum, a quo sunt omnia bona.

Vt prima uia sumat ex his, q̄ uidemus ī alijs. Secūda si malum comparetur ad suam causam. Tertia si consideretur secundum se.

Prima uia sic patet. sic. n. uidemus in sagittatione q̄ nō oportet dare duo signa, ut respectu unius sumat benè sagittare, & respectu alterius malè sagittare. sed unū, & idē signū est, in quo rectè tendendo benè sagittamus, à quo deuiando malè. sic unū, & idē bonū est, in quod rectè tendendo sumus boni, à quo deuiando sumus mali: Hęc. n. fuit phāstica cogitatio Pythagoricorum uolentiū reducere mala in principia p se, sicut, & bona; ut patet ex primo Metaphysicē. Posuerunt. n. 10. principia bonorum, & 10. alia eis correspondētia principia malorū: & ex hac opinione phantastica vñ insurrexissē Manichæorum error ponentium duo principia. Vñ tenebrarum, à quo sunt omnia mala, & aliud lucis, à quo sunt oīa bona. cuiilibet autē istorū dabant suas regiones, & suas incolas, & fecerunt de hoc unum librū, quem uocauerunt Epistolā fundamenti, cōtra quem librum fecit Aug. aliū lib. quē intitulauit contra epistolā fundamenti.

Cap. 3. 2. Summ.

Manichæorum error.

Imagi-

Manichei
error.

Imaginabatur. n. Manichæus immanē quendam Principē hntē circa se innumerabiles Principes immanes, & pestiferos, quorum omnium ipse erat dux, mens, & origo. Præerat autem iste Princeps cuidam uniuerso ex quinque partibus cōposito. Prima autē & suprema pars illius uniuersi erant tenebræ, infra tenebras erant aquæ, infra aquas uenti, infra uentos ignis, infra ignē fumus. Incolæ autē istarū regionum, uel istarū partium erant ut fingebant. quia habitatores tenebrarum erant serpētes horridi, & tenebrofi habitatores, & incolæ aquarū erant pisces fētidī, & luridī. Incolæ uentorū erant naues. Incolæ ignis erant quadrupedia. Incolæ fumi erant homines. Et sicut Philosophus reprobans dicta Pythagoricorum dicit ea fabulas: Sic nos reprobantes istorum dicta; dicamus ea esse phantasias.

Rūdeamus ergo ad propositum, & dicamus quod sicut in sagittatione sufficit unum signum ad sagittandū bene, & rectē tendendo; & ad sagittandū malē deuiando; sic sufficit unum summum bonū, in quod tendentes sumus boni, à quo deuiantes mali. Quod ueritatē hēt, siue accipiat malum gñaliter pro oī defectu, scđm quem modū ē in naturalibus est malum. quia intantum naturalia, uel ipse naturæ sunt bonæ, inquantū participant de bonitate illius summi boni; Intantum autē sunt malæ, inquantum deficiunt ab illa bonitate, & maximē si deficiāt pro ut sunt apte natę participare eam. Sic ē si accipiat malum specialiter pro malo culpę, hoc est malum, deuiare à Deo, & non agere secundum legem Dei, & hoc est bonū cōformare se Deo, & agere secundum legem eius.

Secunda uia, ad hoc idem sumitur, si comparatur malum ad suam causam. Nam nō semper malum reducitur in bonū defectiuum. Nam ex bono perfecto, ut perfectū est, pōt sequi malū, & spāliter prout malū est defectus in rebus naturalibus, uel etiā, ut est defectus in oībus. Non enim inquantū sunt mala, sed inquantum sunt bona, sed defectiua. Videmus enim, quod pp perfectionem ignis agentem in aerē, & superantē ipsum, expellit à materia aeris formam eius, & corrumpit aerē, & generat ignem. Hoc. n. malum aeris, quod malum scđm, quod huiusmodi non reducitur in agens, ut est defectiuum: sed, ut est perfectum, & assimilat sibi passum. Hoc autē adaptando ad propositum: Dicemus, quod ex perfectione Dei est, quod sunt multa bona defectiua in uniuerso. Quare intēdit Deus cōmunicare bonitatem suam rebus, quod totum consistit ex amore, quem hēt ad seipsum, & ad suam bonitatem. Diligit. n. suam bonitatem non solum in se, sed in suo simili, scđm quem modum habet esse in creaturis. Et iō dicit Dio. 4. de Di. Nom. Quod amor, qui est in primo, non permisit eū esse sine germine, id est sine productione rerum et creaturarum. Ista ergo diuersitas, quæ est in rebus, quod aliquæ sunt magis defectiua, aliquæ minus, procedit ex perfectione diuinæ sapientiæ, & diuinæ uoluntatis. Videt enim se Deus per suam sa-

piantiam esse multis modis se immutabilē à rebus, & illi multi modi sunt multæ rōnes, & multæ idæ in mēte diuina, per quas productę sunt res. Ideo dicit Aug. 87. quoniam quod de idēis, quod nō eadem rōne conditus est hō, & equus, sed singula proprijs sunt condita rōnibus. Videt. n. Deus magis diffundere, & magis cōdicare bonitatem suam in tanta diuersitate rerum, quāta est in toto uniuerso, quā si produxisset solam unam spēm rerum Producentē ergo tot species rerum, & tantam diuersitatem eorum, quia entia procedunt à Deo, sicut numeri ab unitate. Et si accipiantur isti numeri, scđm numerositatem cōponentium, quantō magis distant à Deo entia, tantō habent rōnem maioris numeri. Sed si accipiantur tales numeri secundum uirtutem, sic est cōnuerso, quia propinquiora Deo habent rationem maioris numeri, & ipse Deus est numerus sine numero.

Si ergo queratur, unde est defectus in rebus Rūdebimus cum Philosopho in 2. de gñatione; quia hoc est propriē longē distare à principio. Distant. n. res à Deo secundū magis, & minus, non situ, cū Deus sit ubiq; presens, sed pp malorē, & minorem participationē bonitatis, ut participantia plus de bonitate diuina dicunt Deo propinquiora. secundum quem modū loquitur Aug. 1. Confes. Duo fecisti dñe. unum prope te, id est Angelicam naturam, & aliud prope nihil, id est primam materiam. Iste ergo defectus rerum non propriē reducitur in Deum: sed magis reducitur in ipsas res, non ualentibus plus recipere de diuinā bonitate. Deus. n. totā suam bonitatem obtulit cuilibet rei productæ. Sed cum diuersæ sint capacitates rerū: nulla res pōt illam bonitatem totam capere; sed capiūt eam res secundū magis, & minus, ut sunt perfectiores, & imperfectiores. Et hoc modo loquitur August. in principio Confes. quō Deus implet sua bonitate creaturas suas dicens: Quę imple, te toto imple; sed nulla res te totum capit principaliter Ergo iste defectus est ex parte creaturarum non ualentium plus recipere de diuina bonitate. Et si aliquo modo iste defectus reducāt in Deum: non reducetur in ipsum tanquā in agēs, & in bonum deficiens, sed tanquam in agēs, & in bonum perfectum. Nam creaturæ magis defectiue sunt magis à Deo distātes, & hoc est ex perfectione agentis quia actio sua se extēdit ad magis distantia. Non ergo oportet ponere duo principia, à quorum uno sint bona, & ab alio mala. quia nihil est aliud malum, nisi defectus boni. Et quia ex sola lōginquitate adeo sunt aliqua bona magis defectiua, siue accipiatur ista longinquitas ex natura, per quam sunt defectus naturales, siue ex uoluntate, per quā sunt peccata, & culpæ.

Tertia uia ad hoc idem sumit ex ipso malo. nam malum secundū se est plus, quā negatio, & minus, quā priuatio, loquendo de priuatione, prout de ea loquitur Philosophus, ponens eam principium rerum naturalium: Malum enim est plus, quā

Tomo. 4.

2. de gen. t. 6. 55. 56.

Tomo 1.

plus, quàm negatio. q̄a addit supra negationē. subiectum. n. est malum, defectus quidem in aliquo subiecto. priuatio uerò addit supra malum aptitudinem ad bonum. hæc est. n. priuatio, ut ē principium in naturalibus carentia alicuius boni cum aptitudine ad illud. malum. n. ut malum est non dicit aliquā aptitudinē ad bonum, qđ tollit. p̄t. n. malum rōne subiecti cōpati secum aliquā aptitudinē ad bonum: Sed malum q̄tum est de se dicit solā abntiam & solā carentiam illius boni, cui opponit. & de se nō dicit aptitudinē ad illud, sed ineptitudinē. iō de se nullam p̄t hēre rōnem principij effectiui & sic habet rationem principii effectiui, hoc est rōne boni, quod sibi subijcitur. Propter quod ait Dio. quod malum non agit nisi uirtute boni. Declaratum est ergo quōd malum est q̄dam priuatio, & quomodo est minus, q̄ priuatio, quod in p̄cedēti qōne supponebatur. Est. n. malum q̄dam priuatio, q̄a est q̄dam negō in subiecto, & est minus, quàm priuatio loquendo de priuatione, q̄ est principium in naturalibus, quia talis priuatio est carentia hōi, cui opponitur eū aptitudine ad ipsum, sed malum est carentia boni, cui opponitur eum ineptitudine ad ipsum.

q. Met. t. e. 27.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum q̄ malum primam originē suā non habet nisi a bono, uel a bono defectiuo, quæ propter perfectionē suam extendit suam cālitatem usque ad bona defectiua, quæ sunt effectus eius, & in q̄tum bona defectiua sunt effectus distantes ab ipso. Et hoc est ex perfectione agentis, quod usque ad effectus distantes possit suam actionem extendere: Erit ergo hic ordo, q̄ non de bono defectiuo sunt orta bona defectiua. Ex bonis at̄ defectiuis sumpserunt originem malā, quæ sunt quædam carentia, & quidam defectus bonitatis.

Ad Scđm dicendum, quod bonum est causa mali per accidens, & istud per accidens reducitur ad per se sed non ad per se malum, sed est aliquid, quod secundum se est bonum, quod bonum per se intendit agens bonum, sed præter intentionem agentis ex illo bono intento accidit malum: ut ignis agendo in aerem per se intendit bonum, quia intendit generare ignem, sed ex illo bono accidit malum, quia non potest ignis generare ignem ex aere, nisi corrumpat aerem, sed hoc est præter intentionem ignis.

Et si uolumus hoc adaptare ad malum culpæ: Dicemus cum Diony. quod nullus aspiciens ad malum agit, quod agit. Semper enim agens intendit bonum: etiam peccator cum peccat intendit aliquod bonum, sed quia inordinatē intendit illud bonum, & indebite, ideo ex illo bono accidit malum, quia auertitur à Deo, à quo se auertens peccat.

Ad Tertium dicendum, quod semper est de uenire ad unum principium in his, quæ sunt per se, & in rebus inordinatis, cuiusmodi sunt ipsa bona, quæ sunt per se intenta, & sunt ad inuicem ordinata. & ideo est deuenire ad unum bonum

A primum, quod est omnium aliorum causa, sed mala sunt præter ordinem, & non sunt per se intenta.

Ad Quartū dicendum, q̄ mensura malorum non est ipsum malum, sed est ipsum bonum: quia illud est maius malum per quod magis receditur a bono: nec homo iudicat, uel mensurat malam sagittationem per aliam malam sagittationem, sed per bonam sagittationem. ut sicut ille melius sagittat, qui magis accedit ad signū: Sic ille peius sagittat, q̄ magis recedit. In malis enim non mensuratur malum, sed bonum est mensura bonorum, & malorum. Nam illud est mensura aliorum, per quod iudicantur alia. mēsurā autem obliquorum non est obliqua: sed si homo uult cognoscere, an linea sit obliqua; non applicat ibi regulam obliquam, sed rectā, & applicando regulam rectam cognoscit, & iudicat an linea sit recta, uel obliqua, Propter q̄ bene ait Philosophus, quod rectum est iudex sui, & obliqui: & homo malus, & carnalis non est mensura aliorum, sed homo iustus, & spiritualis. propter quod Philosophus ait, quod iustus est mensura aliorum: & Apostolus dicit, quod spiritualis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.

Arist. 1. de anima. t. c. 25.

ARTIC. II.

An malum sit a bono.
Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. p. q. 49. ar. 1. Et. 12. q. 75. ar. 1. Et 2. Sent. d. 34. q. 1. ar. 3. Item lib. 2. contra Gent. c. 49. Et de Malo. q. 1. ar. 3. D. Bon. d. 34. ar. 1. q. 1. Ric. d. 34. q. 3. Sco. d. 34. q. 1. Biel. d. 34. q. 1. Dur. d. 34. q. 3. Ant. Andr. d. 34. q. 1. Capr. d. 34. q. 2. Tho. Arg. d. 34. q. 1. ar. 2.

D Ecundò queritur Vtrum malum sit à bono. Et uidetur, quod non. quia secundum Dio. boni est saluare, & producere: sed mali est destruere, & corrumpere. Iuxta illud Philosophi in quarto Ethicorum, quod malum seipsum corrumpit ergo &c.

4. Eth. ca. 5.

Præterea unum oppositorum non est causa alterius, nisi per accidens. Nam frigidum calefacit per accidens: ut uentus aquilo urit uineas: quia fortè sic claudit poros uitis, & ille calor contentus in uite non ualens exhalare generat adustionem in uite. Et homo in hyeme melius digerit, quia frigus exterius sic stringit poros uentris, quod calor ibi contentus non ualens exhalare reddit calidiorem uentrem, sed hoc est per accidens. per se tamen calidum calefacit, & frigidum infrigidat. per se ergo non erit malum à bono, sed à malo.

Præterea omnis effectus reducitur ad causam. Aegid. super ij. Sent. Vn sam

fam primam; sed omne bonum est effectus causae primae. Si ergo malum esset à bono. malum esset à causa prima, quod uideretur inconueniens.

2. Physic.
t. c. 36.

Præterea ois effectus sequitur condonem suae causae, & ideo Philosophus 2. Physic. cum distinguit modos causarum, quia aliquae causae sunt longinquae, & aliquae propinquae: aliae sunt in potentia, aliae sunt in actu, uult, quod effectus in potentia, hæt causam in potentia, effectus in actu causam in actu. Cum ergo malum sit quidam defectus, & bonum non sit causa mali, nisi, ut deficientis: oportet quod defectus in actu sit a causa deficiente in actu; sed illud, quod est actu deficiens, est actu malum: Ergo malum, quod est defectus actu, est à causa deficiente actu, & est à causa actu mala: Malum ergo non est à bono, sed à malo.

IN CONTRARIUM est: quia omne, quod facit aliquid, à quo de necessitate sequitur aliud, dicitur esse illius causa, sed tam in naturalibus, quam in moralibus bonum facit aliquid, à quo de necessitate sequitur malum, ut in naturalibus ignis generat ignem ex aere, à quo de necessitate sequitur corruptio aeris. Et in moralibus homo se conuertit inordinatè ad commutabile bonum, ad quod de necessitate sequitur malum, quod est auersio ab incommutabili bono. Ergo &c.

Præterea Dio. 4. de Diu. Nom. ait, quod malum non agit, nisi uirtute boni. si ergo malum sit, uel malum agitur, hoc erit uirtute boni: Fit ergo malum à bono.

RESOLVTIO.

Malum non est nisi in bono, & à bono per accidens: & à bono agente instrumentaliter: & ut deficiente.

RESPONDEO dicendum, quod oportet nos dicere, quod malum non sit nisi in bono & à bono. Nam malum non dicit nisi priuationem, & est modo, quo diximus, dicit minus, quam priuationem, quia priuatio aliquo modo sumpta hæt rationem principij. Malum autem, ut malum, non hæt rationem principij. Et ideo Dio. ait, quod malum est præter causam, & præter principium. Malum ergo oportet, quod sit in bono tanquam in subiecto, quia priuatio non potest esse subiectum priuationis; propter quod aliquod positium, & aliquod bonum est illud, in quo est malum. Rursus malum non potest esse nisi à bono. Nam priuatio secundum se non potest aliquid agere: oportet, quod bonum, quod priuationi subijcit, sit illud, quod agit, uel malè, uel benè. propter quod malum, & bonum sunt à bono. Ad hoc nihil agit, nisi prout hæt esse, & prout est in actu, propter quod, siue actio sit bona, siue mala: oportet, quod sit à bono. Propter quod ait Dio. quod bonum est principium, & finis malorum. Est enim bonum principium malorum, quia nihil potest esse principium alicuius, uel agere aliquid: nisi sit aliqua res, uel aliquod ens, & ex hoc est quid bonum, sic etiam bonum

A non solum est principium malorum sed et est finis eorum, quia nullum agens agit aspiciens ad malum, uel intendens malum, sed semper agens, & etiam male agens, intendit finem, ut bonum, ut etiam ipsorum malorum secundum Dio. possit dici finis aliquod bonum.

His itaque præmissis, ut clarè uideamus, quomodo malum est à bono: oportet distinguere de malo, & de bono. Aug. circa principium primi de lib. arb. Sic distinguit de malo: dicens, quod duobus modis solemus appellare malum, uel malum facere, uel mala pati. Ipse tamen hæc duo mala solum profequitur, ut hinc esse in natura rationali, secundu[m] quem modum malum facere appellat malum culpae: malum pati appellat malum pœnæ, quæ proprie non nisi pro culpa hæt esse. Nos tamen hæc duo mala possumus adaptare ad irrationalia, & et ad naturalia. Nam lupo malè facit ouem: quoniam comedit eam, & ouis malè patitur à lupo: quoniam comeditur ab ipso, & ignis malè facit aeri: quoniam corrumpit ipsum, & aer malè patitur ab igne: quoniam corrumpitur ab eo. Hoc ergo modo procedemus in hac questione: quia primò ostendemus quomodo, & quot modis hæt esse malum in alijs ab homine. Secundò distinguemus de multiplici bono, & ostendemus quomodo à tali multiplici bono habet esse malum in alijs ab homine uel à creatura rationali. Tertio ex his, quæ dicimus in alijs descendemus ad ipsum hominem, & ad ipsam creaturam rationalem quomodo, & quot modis habeat in ea esse malum.

Mali distinctio.

C Propter primum sciendum, quod malum non potest esse à bono per se, si ergo malum est à bono, uel hoc est per accidens uel hoc est, non ut est bonum, sed ut est deficiens. His ergo duobus modis potest esse malum à bono, uel per accidens, uel ut est deficiens, & isti duo modi non dant unum, & idem. Nam malum potest esse à bono per accidens, non, ut est deficiens, sed, ut est excellens, & superexcedens. Nam malum aeris potest esse à bono, quod est ignis, non, ut est deficiens, sed, ut est excellens, & superexcedens aerem, quia semper agens secundum Philosophum est præstantius patiente. Si ergo ignis intendens bonum suum diffundere, & intendens generare ignem per accidens corrumpit aerem; hinc est malum per accidens à bono, quod est ignis, & ut est deficiens; sed ut est superexcedens. Est ergo unus modus causandi malum à bono per accidens: non, ut est deficiens. Alio modo causatur malum à bono, ut est deficiens. Et hoc potest esse etiam in alijs ab homine tripliciter. Vel ex parte materiae, uel ex parte agentis principalis, uel ex parte agentis instrumentalis.

3. de Ani.
t. c. 19.

D Ex parte enim materiae etiam in alijs animalibus ab homine potest esse bonum deficiens causa mali. Nam ex parte materiae tunc dicitur materia esse apta ad recipiendam impressionem agentis: quoniam est ad hoc disposita, quia actus actiuorum secundum Philosophum sunt in patiente dispositi, si ergo materia sit ind disposita, poterit inde acciderè malum, tam in hominibus, quam in alijs animalibus. Nam

2. Physic. 24.

si men-

Mōstra pōc
eata natu-
ræ. 2. Phyl.
86. 82.

si menstruum sit indispōsitum ad recipiendam actionem seminis maris, siue in muliere, siue in equa poterit inde generari homo mōstruosus, vel equus monstruosus, & cum mōstra sint peccata in natura, & cum tale peccatum, & tale malum possit euenire ex materia indispōsita, uel deficiente, patet, quomodo malum est à bono deficiente materialiter.

T. c. 75. 78.
80. 83.

Secundo modo potest malum esse à bono agente instrāliter. Propter quod mōstra in natura tam in hominibus, quā in alijs animalibus possunt euenire non solum ex defectu menstrui, sed ex defectu, qui est in semine, ut innuit Philosophus in 2. Phyl. ubi probat naturam agere per finem; sed semē in generatione se habet, ut organum, & ut instrū quia agit in uirtute aīæ patris. Sicut calor generat ignem agens in uirtute formę substantialis ignis: sic calor, qui est in semine equi, agit ad gnationem equi in uirtute animæ equi. A signat autem Philosophus in de animalibus multiplicem calorem in semine, sed hoc in superioribus tetigimus, cum agebatur de generatione rerum, & de rationibus seminalibus, sed hic non est de hoc curandum.

Tertio autem modo potest esse malum à bono, ut est deficiens, prout talis defectus est in ipso agente principali. Et ut ponamus exemplum in alijs ab hoīe; Dicemus, quod ex defectu, qui est in igne generāte, ut quia est ignis impurus: fit malū in igne genito, quia generatur inde ignis impurus. Nā ex igne impuro, & deprauato gnatur idē ignis impurus, & deprauatus. Dicemus em, quod ignis purus est in supremo iuxta celum, uel iuxta orbem Lunæ. Ignis impurus est in infimo iuxta aerem, quia agens quantū dat passo de forma, secundū Philosophū, tm̄ dat ei de loco: Purior est aut forma ignis in supremo loco, quā in infimo. Ignis ergo in infimo, ubi est impurus, agens in aerem generat inde ignem impurū, sed hoc est ex defectu in ipso igne agente, uel generante. Et licet defectus possit dici malum: non tamen propter hoc malum est à malo, sed à bono, quia ignis non agit, ut est deficiens, & ut est non ens, sed, ut est ens.

Волнм три
plex.

Viso quō malum est à bono, quia est quadruplīter: quia, uel est à bono p accidens, ex quo fuit sumptus unus modus: uel est à bono, ut est deficiens, ex quo sunt tres alij modi; Volumus distinguere triplex bonum, ut ex hoc ostendamus quō ex tali multiplici bono est malum in alijs ab homine. Dicemus ergo, quod est triplex bonum, increatum, & creatum. Et creatū duplex, uniuersale, ut Sol, Et particulare, ut ignis, uel quodcunq; aliud existēs in sphaera actiuorum, & passiuorum. Sed quō illud quadruplex malum iam tactum est à bono particulari, declaratum est per iam dicta. Restat ergo uide re quomodo illud quadruplex malum in alijs ab homine est à bono uniuersali, quod est Sol, & à bono increato, quod est Deus, ad quæ agentia nō possumus reducere mala, nisi uno modo propriē loquendo, uidelicet, per accidens. Du-

A cemus, ergo omnia illa mala in corpus cœleste, & specialiter in Solem, quod est agens uniuersale secundum presentiam, & absentiam, quia omnia illa quatuor mala potest facere Sol per sui absentiam. Et istum modum tangit Philosophus in 2. de gnatione dicens, quod per motum, quem hēt Sol in obliquo circulo. i. in zodiaco, qui oblique se hēt ad polos mundi, uel ad æquinoctialem. quia ex una parte declinat ad Septentrionem, & ex alia ad meridiem. Vel etiam tertio oblique se hēt ad nos, quia cum est in parte Septentrionali est nobis propē: cum in Meridionali est longē. Ergo propter sic propē, & longē esse causat generationem, & corruptionem in istis inferioribus. Nam per sex mēses semper accedit ad nos. A Martio usq; ad Septembrem uel ab Arietate usq; ad Libram, & sic accedendo fit generatio. quia incipit terra germinare, arbores per talem accessum producūt folia, flōrent, & faciunt fructus: per recessum hæc tolluntur, & corrumpuntur. Sol ergo, quod est agens uniuersale per accidens. i. per sui absentiam facit corruptionem, & malum in istis inferioribus, uel facit hoc per accidens, quia per se gnāt: per accidens aut generando corrumpit. Et si uolumus descendere ad illa quatuor mala, quorum unum erat à bono p accidens: Alia tria erant à bono, ut deficiens, poterimus oīa hæc adaptare ad Solem, ut unum sit à Sole per accidens, alia tria sint à Sole, ut deficiens. Est n. malū, & corruptio à Sole per accidens, quia sicut agēs particulare, quod est ignis generat per se, corrūpit per accidens: sic agens uniuersale, quod est Sol, gnando per se, corrūpit p accidens. Et sic adaptatū est unū malū ad Solē, quod contingit ex bono per accidens. Possumus etiā alia tria mala adaptare ad Solē, quæ contingūt ex bono, ut deficiens. Hæc aut erant tria, quæ uel hoc erat ex defectu materię, uel ex defectu agentis instrūmentaliter, uel principaliter. Sol ergo, ut bonum, largē accipiendo, deficiens, quia est tale non in se, sed est deficiens à nobis, & elongans se à nobis, potest ista tria mala causare, quæ ex tali elongatione potest causari istud triplex malum, ut defectus in materia, ut puta in menstruo: in agente instrūmentaliter, ut puta in semine, & in agente principali, ut puta in igne, in equo, uel in leone, quæ quamuis sint agētia particularia, eo tamen modo, quo agunt, possunt dici principalia.

B

C

D

Ostenso quomodo illa quatuor mala inuenta in alijs ab homine sunt à bonis particularibus existentibus in sphaera actiuorum, & passiuorum, & sunt per accidens à bono uniuersali, quod est corpus cœleste, & specialiter à tali bono, quod est Sol. Volumus declarare, quō oīa illa quatuor mala in alijs ab homine, & à creatura rationali sunt à bono uniuersali increato, quod est Deus. Nam de malo, quod est in hoīe, in quo propriē habet esse malum culpę, & malū pgnæ. Et de malo, quod est in alijs creaturis rationalibus, uel intellectualibus, cuiusmodi sunt Angeli. In quibus etiam est malum culpę, Aegid. super ij. Sent. V u 2 &

Iob 4.

& malum pœnæ, quia, ut dicit in Iob: Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem, ut specialiter loquendum est postea. Nunc autem illa quatuor mala iam assignata, ut sunt in alijs à creatura rationali possumus dicere oïa esse à Deo, sed per accidens: Non tñ ita per accidens; quin oïa illa fuerint à Deo præuisa. Præuidit. n. Deus, qñ fecit elementa, q̄ ignis debebat corrumpere aerem, & aqua debebat extinguere ignem: præuidit etiã, q̄ lupus debebat comedere ouẽ, & præuidit, q̄ debebat esse defectus, & indispositio in materia, & in agente instrumentaliter & in agente quasi principaliter. Et si non fecisset lupum, qñ fecit ouẽ; & si non fecisset leonem, qñ fecit ceruum, & non fecisset ignem, qñ fecit aerem, uel aquã, qñ fecit ignem, & nõ fecisset ista gñabilia, & corruptibilia, in quibus accidit malum per accidens ex corruptione, uel ex defectu in materia, uel in agente instrumentaliter, uel principali, ista mala nõ essent. Quid ergo dicemus? facilius est ad hæc rñsio, q̄a pp bonũ uniuersale, & totale derogandũ est bono particulari. Videmus. n. in naturalibus, q̄ ipsum bonum particulare se exponit periculo p̄ bono totali, ut brachium pro detentione corporis. Videmus et̄, q̄ Deus fecit pluuiã pro bono uniuersali, ut terra germinaret arbores: arbores pullularent, fructus cresceret. Hoc tñ nõ obstãte aliquando pluit, frumẽto existente in area; si ergo illud frumentũ cõquereret de Deo dicẽs, tu fecisti pluuiã, ut fructus cresceret, & pluuiam destruxit. Rñderet Deus: Ego dedi legẽ uniuersalem, q̄ qñq; uapores humidi eleuarent, & fieret nubes aquosa, q̄ tali nube facta, fieret pluuiã. qđ factum est pro bono cõi, q̄a si pluuiã nõ esset, terra non germinaret, & non daret fructũ suũ. & benẽ uidi, q̄ ex ista bona lege gñali debebat multoties contingere malũ aliqđ particulare, quia debebat pluere, frumento existente in area: & si uoluissẽ, potuissẽ hoc impedire, & facere p̄ miraculũ, q̄ non plueret, ubi esset frumẽtũ discoopertum, & posset legi à pluuiã. sed ego q̄ sum agẽs uniuersale: nolui infringere legem cõem bonã pp quoddã malũ particulare, quod tñ uidebã accidere. Nolui. n. per miraculum obuiare legi nature; nisi hoc facerẽ pro magna causa, sed uolui, & uolo sic administrare res, ut eas proprios cursus, & pprios motus agere sinam, ut dicit August. 7. de Ciuit. cap. 30. Sic et̄ in proposito, Deus diligens bonitatem suam, quæ est bonum uniuersale, & bonum oïis boni. Vult eam diffundere in rebus, & quantum plures species rerum producit, tantò uidet tale uniuersale bonum esse magis diffusum. Bene ergo Deus uidet, q̄ si non fecisset lupum, non fecisset malum oui, & si non fecisset aqua, quẽ extinguit ignem, quantum ad hoc fortẽ non fecisset malum igni, sed noluit has spēs subtrahere ab uniuerso, in quibus relucet diuina bonitas, quæ est bonum uniuersale propter quoddã malum particulare, quod inde accidit. De generatione aut̄, & corruptione rerum dicere possu-

A mus, quod multum deperiret de bono uniuersi, si generabilia, & corruptibilia subtraherentur ab ipso.

Possumus ergo ad hoc assignare rõnem ex diffusionem diuinę bonitatis, q̄ hoc fecit Deus propter bonum uniuersale, ut magis suam bonitatem in rebus diffunderet. Vel possumus assignare rõnẽ, quã assignat Philosophus circa fi. 2. de generatione, q̄ existente quodam esse diuino, & appetibili, qđ est esse perpetuũ. quia non poterat Deus participationẽ sui esse diuini perpetuare in rebus generabilibus secundũ idẽtitatem numeralẽ: perpetuauit tale esse secundum idẽtitatem speciei. Propter quod Philosophus ait q̄ reliquo modo compleuit Deus perpetuationem ipsius esse continuã faciens generationem: sed non potuit Deus facere continuã generationem nisi faceret per accidens continuã corruptionem, quia semper generatio unius est corruptio alterius, sic ergo determinatum sit de malo, ut habet esse in alijs rebus ab homine, uel à creatura rationali.

Tex. c. 59.

Tex. c. 59.

D V B. L A T E R A L I S.

*An duplex malum sit in homine.**Conclusio est affirmatiua.**Idque de malo culpæ, & pœnæ affirmatur.*

C L T E R I V S fortẽ dubitaret aliquis de malo, ut habet esse in homine, quomodo ex his, quæ dicta sunt de malo in alijs rebus, hẽmus uiam ad inuestigandum, quomodo malũ habeat esse in hoĩe. Dicendũ, q̄ in hoĩe habet esse duplex malum secundum Aug. uidelicet malum, quod ipse facit, quod est malum culpæ, ut supra diximus, & malum, quod patitur, quod est malum pœnæ, sed circa malum pœnæ, non oportet nos multũ immorari, quia planẽ concedit. Aug. circa principium primi de lib. arb. q̄ tale malum est à Deo. & in tertio eiusdem lib. dicit q̄ omnis pœna si iusta est, à Deo est.

Tom. 1.

D Sed de malo culpæ quomodo habeat esse in homine; Dicemus per similitudinẽ ad aliud quadruplex malum, quod habet esse in rebus. Nam malum in rebus, uel est à bono per accidens, quia non potest stare bonum, quod intendit agens per se sine aliquo malo consequente per accidens, secundum quem modum non potest esse bonum ignis, quod intendit in materiam aeris inducere formam suam, nisi ad hoc bonum per se, quod est generatio ignis, sequatur malum per accidens, quod est corruptio aeris. Iuxta ergo hunc modum essendi malum in rebus est modus mali culpæ in homine secundum cõuersionem ad bonum commutabile, & auersionem ab incommutabili, quia homo peccando per se uult bonum commutabile; sed quia uult ipsum inordinatẽ non potest illud sic uelle; nisi ex hoc sequatur hoc malum, quod est auersio à bono incommutabili. Propter hoc malum

lum culpæ hoc modo consideratum habet similitudinem cum illo malo: quia non potest ignis facere ad bonum per se: nisi faciat per accidens ad malum corruptionis. sic non potest hō inordinatè se cōuertere ad bonum commutabile, nisi incurrat hoc malum, qđ se auertat ab incommutabili. A signabatur et supra tres alij modi quō malum habet esse in bono non solū per accidens; de quo locuti sumus: sed et, ut est bonum deficiens, quod dicebatur esse tripliciter. quia talis defectus, uel erat in agente, uel in instrumento, uel in materia, quæ omnia possumus adaptare ad malum culpæ, ut est in homine. Dicemus ergo respectu mali, se habet, ut agens principale: eo modo, quo malum potest esse ab agente, & potest habere causam. Ipse homo, uel ipsa anima esse tale agens: Voluntas autem in tali actione uel sensualitas se habebit, ut instrumentum. ipsum autem obiectum, uel ipsa res, circa quā negociamur, se habebit, ut materia.

His uilis dicamus, quod ex defectu in agente principali erit defectus in ipso homine, uel in ipsa anima. Nam & hō est principaliter agens, & anima potest dici principaliter agens, quia hō est illud, cui principaliter attribuitur actio. Nā actiones, & passionis, ut supra diximus, sunt suppositorum. Anima et est principaliter agens: quia est principalis rō agendi propter quod non est sic propria locutio cum dicitur: anima est principaliter agens. sicut cum dī, quod hō est principaliter agens, & ideo aliter negatur, quod anima sit agens, sed nunquam negatur, quod homo sit agens, uel quod suppositum sit agens. Et iō dī in primo de anima, quod anima non intelligit, sed homo per animam. Sed licet non omnino proprie actio attribuat formæ: Tū aliter sapientes hoc modo locuti sunt, quod actiones attribuuntur formæ. Nam ut in lib. de anima dī anima est primum sentiens. sed cū inueniuntur tales locutiones: sunt exponendæ uidelicet quod anima est primum sentiens. i. prima rō sentiendi sensus, id est potentia sensitiua est immediatè sentiens id est immediatè rō sentiendi. sed tunc est defectus in agente instrumentali: cum est defectus in uoluntate uel in sensualitate. sunt. n. hæc instrumenta hominis uel animæ: unum tamen istorum instrumentorum se habet, ut instrumentū alterius, quia nō est inconueniens unum instrumentum esse instrumentum alterius. Sic baculus est instrumentum manus, & est illud, cum quō percutit manus, & obedit manui. sic sensualitas est instrumentum uoluntatis, & est apta, nata obedire uoluntati. Ex primo ergo defectu prout est defectus in homine, uel in anima, ut puta quia est ex nihilo, potest esse peccatum, quia iō. hō, uel ara potest peccare, quia potest deficere: cū sit de nihilo: Ex tali ergo defectu est peccatum in potentia. Sed ex defectu instrumenti, quod est uoluntas, ut puta si uoluntas deficiat, & malè uelit ex tali defectu, potest esse peccatum mortale in actu: Immo quantum est de se si ex genere operis, sit peccatum mortale.

A semper erit peccatum mortale. nā adulterium quia ex genere operis est peccatum mortale, si uoluntas uelit adulterium, semper erit peccatum mortale. Si autem non sit mortale: hoc est quia non uult cōpletè, uel nō uult simpliciter, sed secundum quod, a quo non dēt fieri denominatio, quia scđm quid uelle non est uelle. sed si sit defectus in alio instrō, ut in sensualitate, quantum est de se: semper erit peccatum ueniale. Si autem est ibi mortale: hoc est quia ad motum sensualitatis mouet uoluntas, quia omne peccatum loquendo de peccato mortali, est uoluntariū. potest. n. esse peccatum ueniale in sola sensualitate, sed quantumcunque ex genere operis sit mortale, ut puta si moueat sensualitas ad adulterandum, nunquā peccatum mortale erit, nisi ad hoc trahat, & consentiat uoluntas. Distinctio ergo illa de ratione inferiori, & superiori: prout in eis habet esse peccatum referenda est ad liberum arbitrium, uel ad uoluntatem, ut mouetur a ratione cōtemplante æternā, uel administrante temporalia. Viso quō adaptatur malum in alijs rebus ad malum, quod est in hoīe, prout est ibi per se, & per accidens. Et ostēso quō adaptat malū in alijs rebus ad malū culpæ in hoīe, prout in rebus inuenit agens malum, quia deficiens, siue talis defectus sit in agente principali, siue in instrumentali;

B Volumus ostendere quō potest fieri talis adaptatio prout malū cōtingit ex defectu materiæ, ut puta quā est defectus menstrui, fit malus fetus in naturalibus, & ex defectu ligni, quia nodosū fit mala sagitta in artificialibus, sic ergo ex defectu, uel ex ineptitudine materiæ. i. rerū, circa quas negociatur anima, potest esse defectus, & peccatum in moralibus. sed hoc simile non poterit esse per oēm modum simile, quia naturalia agunt ex necessitate naturæ, & materia in naturalibus obedit agēti prout est apta, nata obedire ex necessitate naturæ, sic et in artificialibus requiritur debita materia quia nunquā ex malo corio fiet bonus sotularis, nec ex ligno nodoso fiet bona sagitta, sed in moralibus sunt bonitas, & malitia non ex necessitate materiæ, sed ex libertate arbitrij. Nā in moralibus ex malo corio fiet optimus sotularis. Et quod ait Philosophus, quod bonus corarius est qui ex dato corio facit bonum sotularē: quis hoc dicat et quantum ad moralia. Sed in moralibus potest intelligi quantum ad punitatem, & ut in pluribus, nō at simpliciter, & quantum ad necessitatē. Dicemus ergo quod sicut corarius negociat circa coriū in artificialibus, & aliquod coriū ē magis aptū, & aliquod magis ineptum ad faciendū bonū sotularē, sic in moralibus negociamur circa res agibiles, uel circa ista agibilia. Nam materia artificialium sunt formabilia, moralium agibilia, sed ea, quæ occurrūt agēda, aliquando sunt magis apta ad bene faciendū, aliquando magis inepta. Nā actiones nā aliquā uersantur circa prospera, aliquando circa aduersa, nec tamen nimis prospera, nec nimis aduersa sunt apta materia in moralibus. Et iō dicit Sapiens: Diuitias, & paupertatem ne de-

1. de afa. r. c. 64. 65. & 66.

Anima primum sentiens lib. hoc est prima ratio sentiendi. Primum intelligens, id est prima ratio intelligendi.

Prou. 30